

I. 995

CALENDARIUM OECONOMICUM PERPETUUM,

Az az

ESZTERGAMI ÉRSEK URUNK Ó NAGYSAGA
Posoni Gondviselőjének Majorságról írt Laistroma, minden
Eszterendőre, kívül minden Major Gazda óról óra egész
esztendő által mit munkálottasson az Majorság
körüli, meg tudhatya.

Most újonnan Magyar nyelven ki bocsátatott.

Nyomtatott Nagy-Szombatba az Akadémiai bírókkal Schneckenhaus
Menyhárt Vencezáló által. 1662.

ILLVSTRISSIMO

A C

REVERENDISSIMO PRINCIPI,
DOMINO, DOMINO

EORGIO

IPPAY

DE ZOMBOR,

RCHIEPISCOPO
STRIGONIENSI,

LOCI; EJUSDEM COMITI PERPETUO,

PRIMATI HUNGARIÆ,

SACRÆ SEDIS APOSTOLICÆ

LEGATO NATO,

SUMMO ET SECRETARIO CANCELLARIO,

A C

SACRÆ CÆSAREÆ

REGIÆ; MAJESTATIS

INTIMO CONSILIARIO, &c.

DOMINO DOMINO PATRONO GRA-

TIOSISSIMO.

ORSZ. SZÉCHÉNYI-KÖNYVTÁR

Nyelvészeti osztály

140. 5. 7. 36

Z Isteni Bölcsesség elméjének mint egy játéko-
dozó gyümölcse a világ teremtséje, és annak alkotó-
mánya: Ludens coram eo omni tempore, lu-
dens in orbe terrarum. Prov. 8. Játékozván
elbűtö minden időben, játékozván ez földnek
kerekségében. Mivel nem szükségül, sem kényszeri-
tésből; hanem jó kedvének bővűses arjából, és mint
egy öröktől fogva meg torlott jószágának gyönyörködési mulatságára
való kiöntéséből alkotott, és teremtetett mindeneket; úgy hogy, a ki
öröktől fogva maga Isteniségével volt gazdag, az az, véghetetlen jóval;
és magával mulatott, és gyönyörködött, az az, véghetetlen gyönyörűség-
gel: időben azon magában tartott jóknak, gyönyörűségeknek, és szépsé-
geknek mint egy gátyát elszaggatván, javainak nyomait, világos
jeleit, fényt czimerit, fel tette, kijelentette teremtetett állatit. Mellyek-
nek hogy mind ismérője, bölcsüllője lebesse, és élője, szükségére és gyö-
nyörűségére; alkotá az embert, a ki lenne, nem csak Vra, és Fejedelme
mindennek; hanem az Istennek hely-tartója a földön, és Király képe:
kiben mint egy somóban őszve kötött, és mint egy summában egybe-
fogalt, minden szépséget, gyönyörűséget, jót, erőt, épséget, okosságot:
melly a több teremtetett állatokban elosztva, s-el-szeledve volt; hogy
így, az embernek mind szükségére, s mind gyönyörűségére, tulajdon
természete, és teremtsékeiből való kötelességeiből szolgálnának, mind
a mik az égen, s mind a mik a földön vadnak.

Mind ezek közül pedig kettő leg inkább, a ki mind gyönyörű-
ségével kíváncsi, és mind haszonnal kellemes: tudni illik, a virá-
gokkal, veteményekkel, gyümölcs fákkal telles kertek, és a Majorság:
melly Majorság az emberi okosság vezérletéből, és az Isteni el-
munkben gyuitatott világosságnak kézen fogva való viteléből, oly
serénységre, és gyümölcsöző faradságra inatitán az embert, hogy az
által nem csak tápláltatnék hasznosan; hanem egészsége, élete, gyakor-
beség-

A I A N L Ó

betegségek, s-esztendőök rövidsége-nélkül tartatnék, nevelkedne; öregbülne, és hosszabbtatnék. Mivel pedig mind a kerti, s-mind majori dolgoknak lelke, és élete, s-basznossan gyümölcsöző elevensége az égtől származik, mint egy mindent nemző, élető, és tartó Anya méhtől, avagy téjjel teljes, és bővségeffen meg tölt emlírtül; szükség hogy az egeknek erkölcsét, kik az üdőknek vezérloi, és rendelői, a menyire az ember elméje, az okosságtól gyámolítatván terjedhet, ki tanuljuk. És mivel az esztendőnek rendi, tizenkét részre, avagy hónapra osztatik, kikben különböztetvén fele munkák adának előnkbe, hogy serényen, mint a kertekben, úgy az majorkodásban is gyümölcsözzön, és basznossan munkálkodjunk; azért ezeket, hogy könnyebben véghez vihesünk, igyekeztem ezen könyvecskében mind kerti, s-mind majori munkákat körül bóra rendbe hozni, és egybe szerzeni, s-Nagyságod Kegyelmes gratiájában ajánlani; tudván azt, hogy az Nagyságod Kegyelmeisége (bízalodás nélkül) hasonlíttathatik az Paradicsomi forrás kúthoz, kinek vízei föl meunek vala, hogy meg öntöznék a Paradicsomot, és a földnek kerekességét. Et ascendet de terra, Gen. 2. Forrás jó vala föl a földből, meg-öntözvén az egész földnek színeit. Reménlvén azt is, hogy erre is az irásfocsókra egynebbáncsipp származik abból. Mivel szüntelen szem előtt viseli Nagyságod, amá Proféta mondását: Princeps, quæ Principe digna sunt cogitabit. A' Fejedelem azokról gondolkodik, mellyek a Fejedelemben méltók. Azért Nagyságod is, az Istennek véle közlöt javait, és ajándékait, mint bővséges folyó vizeit, nem oly alacsont viselte, hogy vagy az gyalázatos físvénységnek eredet volna, vagy az hivalkodó pompát üzle volna; hanem, Ascendebat Principe digna cogitatio, Föllyebb ment az Nagyságod szíve járása; kívánságának mulatsági; elméjének gyönyörűsége, hogy olyanba gyönyörködne, melly által, mint kevés fokú gradison belépessen mindenkor mennyekben; nyájaskodáséik Istennek, mennyi szárnyon, az el mulandó jóknak, hervadó szépségeknek szempillantásig állandó maradhatatlanságát meg baladván; ott verné szíve gyökerét, lelke

L E V É L.

lelke fészket, ott velöznék gondolatja, ott liznék kívánsága: a hol hervadhatatlan a szépség, s-változbatatlan, és az örökké-valósággal egy batárt járó minden jó.

Annakokáért, leg először is akarta Nagyságod, minden javainak forrás kútyát meg koszorúzni, és balá-adó képpen meg koronázni; tudni illik, mikor az Isten szent nevének dicséretive, felebarátságának üdvösségére, az Erctnekségnek meg térésére, országunk meg maradására; mind lelki, s-mind világi erősségeket eppitett, olly haszonnal, és lelki gyümölcse, annyi sok ezer lelkeknek, az igaz Anya-szentegyházban, mint mennyi akolban, vissza hozásával: hogy most egyszer Nagyságod Fejedelmi Elztergamí Ersekségének idejében teljesedtek legyen bé Országunkba, amax örvendetes igéreti Istennek, Istaínál: Aperiám in lupinis collibus flumina, & in medio camporum fontes: Jla. 41. A' magas halmokon folyó vizeket fakasztok, és az mező közepett kútakat.

Ezek után, hogy országunk súlyos gondgyaiban meg fáradott, búsult elméjét, meg lankadott, betegségekűl törődött egészsége erejét, gyámolítaná; mint egy új életet adó, erőt újító, bűt, bánatot kergető, búsulást üző, és számkirvetésben küldő, Fejedelmi méltósághoz illő, és szükséges mulatságára, a Pofoni kertet, mint kedves hálékot, és kebel, a hová fejét bálhatná, eppit.

Es bizonyára, micsoda egy a világon a büntül meszebb vívő, sok bűtől, alkalmatlanságoktól meg szabadító, és esendiséget szerző, mine a Kerti, és Majorsági gyönyörködés? mert először az kert, a Paradicsomnak sulaidon formája, le ábrázott képi, eleven árnyéka. A' kert, a földön plántált csillagos földi égb: annyi csillagokkal fenlő, és tündöklő, mennyi virágokkal. Egy mennyi tárház a világon, kiben annyi öltözet, mennyi színes levelű virág: Es hogy a mint Sz. Lukács bizonyítja; Salamon sem volt minem a világosságában úgy föl öltöztetve, mint egy ezek között. Egy Paradicsomi, fű szerszámmal és drága illatokkal teljes ből, kinek annyi fűk ládácskái, mennyi virági. Micsodák a gyönyörűséges gyümölcsökkel

A I A N L Ó

csékkel terbes, ki terjesztett ágokkal ékes gyümölcs fák? banem árnyék tartó sátorok, és Superlátok; lengedező szellőt (hátó) legyezők; gyökeren álló, s-levegő égen függő csinos kárpitok? Kik nem különben, mint az eget, Enarrant gloriam Dei, & opera manuum ejus annuntiat firmamentum; Psal. 18. Az eget, az Isten dicsőségét beszélik, és az ő kezei alkotmányát hirdeti az erősség: így a kertekbe annyi szájjal, mennyi ki nyílt virággal; annyi nyelvel, mennyi levéllel; annyi szóval, mennyi festékkel; és színnel, mint egy szívet; mennyi kedves illattal drágít, gazdagok, és kincsek a virágok; dicséretetik Istennek szent neve, magasztaltatik bölcsesége, áldatik hatalma, terjed ereje, nyilatkoztatik mindenhatósága, tapasztaltatik nagy volta, csudáltatik Isteni mestersege; hogy oly kicsin virági ereklýcskében, és szelenczékében minden emberi elmét, és okosságát felzárja, minden kép író mesteriségét követetetlenül meg haladó szép színnel, és szaggal, s-mesterséggel föl öltöztette, és csinosította: hogy világosabb, és tündöklőbb czímerét, és czégérét Isteni mi voltának, alig helyezettette egy olyan kicsinyeszközbe, mint a virágok.

Mit mondgyak a Majorság felől? melly általemler egy kis földet Isten, kinek gondviselésének eleven példája, hasonlatossága szorgalmatossáának, mindenhatóságának meg bátorozott ereje; mivel Isten semmiből, a Major gazda pedig elvetett, s-ültetett mák szemnyi magocskákból mit nem teremtet? Istennek neme, hogy mindent táplál eledellel, és ő reá néznek mindenneknek szemei; nem de nem így a cselédés Major emberre majorságában cselédgye, és minden ő állati? Egy szóval: Domini est terra, & plenitudo ejus; Psal. 23. Az Uré a föld, és annak minden teljessége. A Major gazda felől, serénysége által, nem csak igaz volt teremteskor, hanem most is. Omnia subiecisti sub pedibus ejus Psal. 8. Mindent hatalma alá vetettél.

Mivel azért kézzel tapasztalható, és szemmel látható igazság: hogy a kerti, és majorsági gazdaság, nem csak egy székben fér minden rendű Vrasággal, és méltosággal: banem, olyan a Fejedelmi személyeknek, mint a metezés a gyémántnak, mint a folium a gyűrűben, az drága köveknek.

L E V É L

köveknek, az zománcz, az aranyak, az trott árnyék a képeknek, a forrás kút a kerteknek, a lélekzet vétele az eleven testnek. En is azért a kertről és Majorságokról, elmémnek külső gyümölcsösckéjével, szolgál kötelekségeből, máshova nem térbestem; banem Nagyságod méltóságos sugár szárnya alá, a hol a Könyvecském napot mind venne, s-mind látna; tudva lévén nálam, hogy Nagyságodnak is tulajdona az, a mi az Napnak: hogy nem csak a földnek gyomrában aranyat, ezüstöt; a tengerbe gyöngyöket nemzen; hanem a földnek csékély párásckáit is föl emellye, és az szemfent kerülő porcskákat is a szobában, láthatóvá tegye. Vgy ennek a Kalendáriumnak is akkor leszén böcsűje, és tekinteti, fényessége és haszna, a mikor az Nagyságod Fejedelmi neve szolgál reá. Vegye azért Nagyságod, természetiből származott Kegyeséggel ezen írásmat, és vele együtt szívem Sólágyát, melly az, hogy Isten Nagyságodat, életének mint egy ki-keletében, mindennemű áldásiból, mint drága virágokból, és kövekből körtöt, és csinált sok koszorúkkal, szent nevének dicséretire meg romlott szegény hazánkknak, és Magyar szabadságunknak épületire, úgy föl böcsüllje, hogy azok legyenek Corona anni benignitatis: Psal. 64. Kegyes esztendeinek koszorúi; miglen el-érvén életének őszit, sok szép érdeminek érett gyümölcstvel, gazdagon által plántáltassék a mennyei Paradicsomban.

AZ KEGYES OLVASOHOZ.

Sztergami Érsek Urunk ő Nagysága Posonyi kertét le akarván írással árnýékozni: úgy tünék szemem eleiben, mint ha egy csomóban, minden Majorságbéli alkalmatosságot szemlélnék; Mert ha megtekintem az első részét, magát a gyönyörűséges kertet látom: annak kedvesékkéfé, csinos rendit, és vizáztató mulatságit. Ha más részére vetem szememet, az sok szép hasznos szőlő hegyek vizáztatók szíveimet. Fordulok más felé, s az eleven csurgó kutaknak kedvesen folyó zúgását, az halas tóba úszkáló halaknak friss mulatást, engesztelnek engemet. Fél-ébreztetek az éneklő madaraknak zongoráját, a madarászatra. Ha tovább lép az konyhábul, ki lövedék étkének jó illatát elfogják kívánságomat. Ha fordulok, az Majorba erdek, a hol mindenféle állatok, kik a majorba neveltetnek, vidámitanak. Ha ki tekéntenek az ablakon, a Siros szántó földek, zöldellő rétek, vadakkastomított erdők, el ragadgyák elmémet. Kiknek hólnaponként való hasznos munkáiról, akarám elől járóban, ez én csekély Magyar pennaninák írását bocsátanom. Noha talám csudálkoznak fokon, hogy mostani időben, olyan Kalendariummal merék az Neimes Magyar Nemzetnek eleiben járúlni: kiben a gazdaságnak munkájára, kerri virágoknak, vereményeknek bajmoldására, szántásnak, vetésnek, és többféle majorsághoz illendő foglalatosságra inditanám, és kézen vezéleném őket: mint ha olyan időben eretűnk volna, az mint Iliás és Micheas Profeták mondgyák; *Conslabunt gladios in vomeres, & bastus in falces. non levabit gens contra gentem gladium, nec exercebuntur ultra ad praelium: Isa. 2. Mich. 4.* Az ő szabályokból szántó vasakat, és dárdájokból kardokat csinálnak: nem emel egy nemzet, más nemzet ellen kardot, és nem tannittatnak többé hadakozásra. Nem ilyen az mostani időnek forgása, hanem inkább ellenkező: úgy hogy méltabban mondhattuk: *Conslabunt vomeres in gladios, & falces in lanceas.* Az szántó vasakból kardokat csinálnak, és az kardokból dárdákat. Hadgya el inkább, ki ki mind az eke szarvát, és nyúllyon az kardnak maroklattyához; nem láttuké minden nap, és fülünkkel halljuk, hogy a megdühödött Pogány ellenség, sejük felett forgattya és les fegyverét; Országunkat porrá hamuvá télti; lakosait pedig, kit Kegyerlenül le vág, kit iszonyú rabságban vílzen? Azért, a Bölcs mondása szerént; *Musica in luctu, importuna narratio. Eccli. 22.* Siralomban az ének, alkalmatlan beszéd. Holott a Majorság, és ahoz tartozandó munka, nem fegyver elattagást, se puská ropogást kíván, hanem békeséges üdöt.

De ha mélyebben megfontoljuk a dolgot, föl találjuk; hogy mostani időre való, az Gazdasághoz tartozandó tudomány. Mert; a mint hogy, nem akkor szokták a szabályt elefenteni, és a puskát tisztogatni, mikor az ellenség szemünk előtt forog; hanem, békeségnek idején köll a hadhoz készülnünk, ha azt akarjuk, hogy ellenségünkön győzedelmet vehessünk. Ugy minekünk-is,

künk-is, mikor országunk megromlott, tartományunk el pusztultanak; akkor köll a Gazdaságot megtanulnunk: hogy az után, rendesebben építhessünk, modosabban, el-vadúlt kerteinket csinosíthassuk, és haszonra fordíthassuk, barmainkat szaporíthassuk, és mindenféle majorságbéli állatokat szörözhessünk, és nevelhessünk. Mert, noha téjjel mézzel folyó Országunknak mondgyuk, a mi szegény hazánkat: de ha ahoz kezünk szennyét nem kennyük, ábrázatunk veritékével nem sírozzuk, szorgalmatos munkáinkal nem építtük: rövid üdö alatt, annyi bogács kóró női el, annyi boitorján fogja be, annyi gyoma burítja el; hogy teletszaka, annyi kórót talál ember benne, kivel ha más fája nem volna-is, elég kemenczét fűithetne. Es ha szintén fáratságát, és serény dolgozását, valaki nem szánja-is tölle: de ha annak rendes módgyát: és alkalmatos idejét meg nem tartja; több kárt téstén magának, hogy nem mint hasznort.

Azért mind ezeknek okos, és hasznos végbe vitelére, meg tanít ezen Majorságról való Calendarium; kiben mit, és miként munkálodtatson a jó gazda ember minden hólnapban, és csak nem minden héten; föl találja. Azon kívül, sok jeles napokról jövődöléseket, és esztendőnek forgását, és annak bőv, vagy szűk voltárul való jeleket meg tanulhat. Az ki nem egy, feat két, hanem, minden esztendőre szolgál. Ezeket pedig régi, és új meg ért, sok esztendeig majorságban forgott Authorkból szedtem: mástól hallott, látott; s magam kicsin experienciamból tanult tudományból írtam. Nemi egyéb okból, hanem hazám fiaihoz való szeretetemből; kiker látván, hogy aféle szűkséges könyvekből meg fogyarkoztanak, sőt Magyar nyelven nem-is találtnak, en fent akartam őket illyen kénstől megfosztanom; hanem vékony faradagomat nem szánva, örömeit egynehány esztendőre fogva ölve szedett kezem munkájának gyümölcsét velek közlöttem. Es noha valaki azt vethetné szememre, hogy nem szűkség aféle majorságra tanító könyv, mert minden paraszt ember, könyv-nélkül-is jobban tudja azt Magyar országba. De erre rövid a felelet: mert a könyvet, nem szokták tudatlan paraszt ember számára írnia: hanem, az írás tudóéra, kik közzul fokon nem tudgyák azt, a mi az majorsághoz szűkséges. Sőt még a még rögzött paraszt emberek sem tudgyák azt mindnyájan, a mi ebben az könyvecskeben írva vagyon. Más az, hogy nem csak annak köll az Majorsághoz érteni, a ki kezével munkálsozik: hanem inkább a ki fejevel, és másokkal munkálodtat; mért a mint igen bölcsen mondták amá régi gazda Emberek, *Cato & Columella: Malè agi cum Domino, quem villicus docet.* Rosszul van annak az Urnak dolga, a kit az Majorostanít. Ha maga az Gazda ember, figyelmelesen hozza nem lát a munkához, gyakran a paraszt ember, hébe hűbe végezi el Urá dolgát; es kiváltképpen ha az Ur, s a Gazda nem igen ér a Majorsághoz, imígy amúgy feki bétatarazza a földet, s-mind jónak téstik az tudatlanak. Szűkség tehát az oktató, kiből mind az Ur, s-mind a szolgál tanúlyon. Ne-is szánják, sene szegénylyék az Urak magok, néha néha föl fordúlni Paripájokra, és meg tekinteni szántásokat, veréseket, aratásokat, kapálásokat és egyéb munkáit jobbagyínnak. Az Afzonyok-is Majorbéli marhájakat; mert a mint szokták mondani: *Domini oculi saginant equos.* Az Urnak izemei hizlallyák az lovakat, tudnia ilik, ha gyakrabban meg tekintik őket, mint bálnak vellek.

Kalendariumnak nevezeték; mert valaminek más Kalendariumban az hónapok, és az napok, s-azokban változó jelek föl vannak rend szerezve: úgy a Kalendariumban is, a Majorfághoz tartozandó munkák, minden hónapban el vannak rendelve. Azért is hivattatik Kalendariumnak, hogy valaminek az más Kalendariumban, nem mind Sz. iras az, a mit az időnek változása fölől jövőndőlnek a Mathematicusok, hanem gyakrabban különbben történik, úgy né-mely napoknak járásából, prognostikálkodunk, avagy jövőndőlünk az időnek forgásáról. Kiket én sem akarám, ha ügyel binnének az kegyes olvások, mint az Evangeliumot, hanem, mint az régi gazda embereknek figyelmes vigyázások-ból vett tudománt. Mert ha mindenkor igazat mondana a Kalendariumnak, az Pro-fetiákkal nem különbözne; abban különböz pedig, hogy a Kalendariumnak jövő-dőllése, nem mindenkor tellyesedik be: de az igaz Profetia ok veretlen be tellyesé-dik. Azért is talám meg ítelik némelyek ezen Kalendariomot, hogy kesőn járt az úy esztendőre. De úgy tesszik, hogy nem; mert a Gazda emberek, a régi Romaiakkal tartják az úy esztendőt, úgy mint kikeletkor, mikor a föld meg-nyílik, és az mezei munkák el kezdenek. Kire ez is rá érkezett.

Arra is akarám a kegyes olvást inteni, hogy azért meg ne vessen ezen ira-focskámat, hogy egy arányú regulát nem szabhattam az egész Magyar Országra; mivel Magyar Országunk részei, és tartományi sem mindegy arányúnak: mert néhol mind csak sík mezők, és lapály földek vannak, úgy mint Tiszántúl, a Nyír-bék. Budán alól a pusztákon, és más sok helyeken is; és azért melegebb tartomá-nyok is azok. Némely része elegyes, hegyes völgyes, dombos, és egyenes is. Némely pedig csak hegyes, és föltonként vannak völgyeken a szántó földek, imitt amott az irtványok: ilyenek Trincsennek egy része, Turóc, Lipto, Arva, Szepes vármegyék, és Lengyel Ország felé a Krainák. Az hideg is jobban éri őket, és tovább tart. Használóképpen a majorfágbéli munka is, előbb jár, a hol me-legebb vagyons, azután a hol közép szerént; utóllýára a hol leg hidegebb vagyons. Kiki mind azért alkalmaztassa magát az földnek cinnýához, és az égnek sze-kott folyásához, és az régi meg ért szántó embereknek értelmes serénységéhez, meg látta, hogy ennek az könyveskének kataluzfága által is az mi szegény el-pusztult hazánk, minden majorfágbeli gyümölcsfel, és haszonnal. ha föllyúl nem haladgya is: de alább való nem léfzen az több Tartományoknak, és Országok-nál. Neha még ilyen romlott állapotában is nem kívánna a szegény Magyar, a ki igaz Magyar vérből származott, más dicseretes, és nemzetes Or-szágokat. Am bár fent hejázna a Spanyol, Spanyol Országban; dicsekednék, a Franczúz Francziában; Kalmarkodnék az Olasz, Olasz országban; kereskednék a Német, Német országban, és ki ki mind az maga országában uralkodnék. Nem kívánna a Magyar, a Spanyol, se Francziai bort, se malosát, se *vin d' Alicante*, se *vin di Canaa*, csak jó Kanna Tokai, Mádi, Tarczai, Tállyai, Zombori, Liszkai, So-pronyi, Sz. Györgyi bort kaphatna. Dicsekednék Olaszország az *o Lacrima*-jában, csak könyvezhetné a Magyar, a jó alszú szőlő borában, és juthatna a Régi Ha-zájához, s-abbán bekével lakhaték, *Vnuquisq, sub vite sua, & sub ficulnea sua*, s. *Machab. 14*. Kiki mind, az maga szőlő tőkéje alatt, és füge fája alatt, úgy mint a Magyar, az a szőlője alatt, és az Tót az a fügeje alatt.

JANUA-

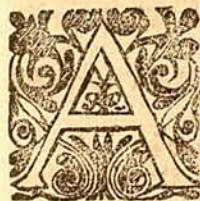
I.

JANUARIUS

Bóldog Aszony hava,

Ebben a' hónapban, 31. nap vagyon.

I.

figyelmes Gazda emberek, azt tartják az úy esztendőnek első napjáról, hogy ha reggel vörösisodik az ég, azon esztendőben sok szél-vész léfzen. Ha a' nap, tisztán és világosan fényeskedik úy esztendő napján, az esztendő, hallal bővelkedik. Ha pedig szeles északa lé-vél úy esztendőnek első napjára virradora, örömet Pestis követ-kezik.

2. Ebben a' hónapban, utolsó fertállýán a' hódnak, hizlalt hátra maradt ártányokat, és damaszokat meg-kell ölni.

3. Fát vágni Sz. Fábján és Sebestýén napja előtt, utolsó fer-tállýán a' hódnak.

4. Aszú gyümölcsöt, savanyú káposztát, és több e' félét el-adni, minek előtte más félék meg-zöldülnek.

5. Fát hordani a' konyhára, mikor a' hó szolgál.

6. A' juhok próbájára, Eger fa levelet kell eleikben tenni, a' ki abból eszik, egészséges; a' ki pedig nem akarja meg-enni, meg-veszett a' tudójében, és májában.

7. A' Tyúkoknak ebben a' hónapban, pirított, kenyeret, vagy aszalt zabot, vagy borsót kellett néha néha eleikben verni, hogy hamaréb, és többet tojjanak; de felette igen meg ne hiz-zanak,

A

zanak, mert úgy nem tojnak. A' kodácsolásokból meg-ismérhetni, merta' kővérek gyakrabban kodácsolnak.

8. Igen hasznos télre sok jérceket hadni : mert ezek mind hamarab, s-mind többet tojnak a' véneknek. A' ki az tojásáért akar tyúkot tartani, az tovább két esztendőnél, ne tartsa a' tyúkot; mert két esztendő után nem sokat tojnak: hanem-ha va-aki, a' csirkék ki-költéséért akarná tartani.

9. A' télnek kétutolsó hónapjában, nem tojnak a' tyúkok: hanem-ha meleg szobában tartják őket.

10. Ebben a' hónapban, mikor az hód a' föld-alatt vagyon, éppültre való fát kell vágni, és abroncsnak való; szőlő karóknak, sővénynek.

11. Mivel ebben a' hóban, el-eresztik szőrőket a' lovak, jól kell őket tartani.

12. Ebben, és a' jövődő hóban, csépelni igen jó.

13. Fa eszközt ebben a' hóban kell csinálni, a' mi szükséges a' háznál.

14. Ganéjt hordani a' szőlőkben, és szántóföldekre.

15. A' meleg tartományokban, borsót, vetnek, és első szántást ros-alá készítenek, a' hol nem igen lágy a' föld.

16. Meg-meszik a' szőlőt; Az mely fákban sok maeska méz, avagy gyanta foly-ki, környős körül meg-kápállyák.

17. Az úy réteken lo-here magot verhetez, tudni illik, ha egy rostában széna polyvát, télsz, és azt a' réteken elébb elébb rostálod-ki.

18. A' fák, aszú ágoktól meg-szabadittassanak; meg-újittassanak a' fák gyökerei, azokra ganéjt rakjanak, de nem úgy, hogy meg-érje a' gyökerét; mert egyébként meg-rothad. Ebben, és a' jövődő hóban, az fákról a' hernyó félszkek le-vétesse, és meg-tisztittassanak, minek-előtte meg-élednek, az hódnak fogytára.

19. A' méh kasokat bé-kell dugni, mikor hó esik, mert a' hótól

a' hótól meg-vakúlnak a' méhek. Ezeket-is, most egyik helyről másikba vihetni.

20. Sz. Vince napján ha a' nap fénlik, sok bort várhatni.

21. A' minémű az hódnak bé-lépése minden fertályban, olyan közönségesen a' fertály.

22. Ha Sz. Pál fordulás napján fényes, és tiszta idő lesz, jó esztendőt jelent, ha ködös, Pestist vár; ha eső, vagy hó esik, drágaság lesz; ha szelek fújnak, hadak, és zürzavarok indúlnak.

23. A' len magot, mind ezen hónapig a' hajacsájában kell hadni, és minek-előtte ki-verjék, meg-rostállyák jól, és tisztán, hogy a' len mag-között ne maradjon valami gyom, avagy más féle mag, a' ki az után ki-keljen szedni.

24. Az pohánkában a' ki leg-kiseb magvú, és leg-alább-VALÓ, azt kell magnak, és vetni meg-tartani.

25. Az Teheneknek eledelére, Karácson után, nem kell olly nagy szorgalmatossággal gondot viselni, mint Karácson előtt; noha mindenkor szorgalmas tartást kívánnak. Ha verő fény szolgál, ki kell őket az istállóból bocátani, hadd melegedgyenek az napnál.

26. Jeget kell hordani, ha elébb nem hordottak, és a' jeg veremben szalma közé rakni.

27. Ebben, és a' jövődő hónapban, az halas tokat, a' kiken viz nem foly által, ha bé-fagytanak, minden nap lékezzék, hogy meg ne füllyanak a' halak benne.

28. A' füveket, virágokat, magokat, gyökereket, és a' mi orvosságra szükséges, bizonyos és alkalmas üdőkbe kell szedni, és gyűjteni, mikor mindenik meg-ért. erőben vagyon, Mert, kinek-kinek magányos üdeje van. Theophrastus azt írja, hogy ha ki füveket, akar szedni, szedgye azokat, a' hónap húszadik napjától fogva, harminczadik napjáig. Némelyek azt ítélik, hogy a' mely füveket az hónapnak első hét napjában szednek,

A 2

azok

azok csak a' gyermekneknek használnak ; az második hetedében, az iffiú legényeknek, és leányóknak ; az harmadik hetedében, a' férfiaknak, és ászonyoknak ; az negyedik hetedében ; a' vén embereknek használ. De mind reggel, nap kelet előtt, tiszta üdöben kellene őket szedni.

Kiknek kiváltképpen-való szedésekről, gyűjtésekről, és száraztásokról ebben a' Calendariumban nem szöllok ; hanem, imitt amott, a' mint az alkalmatóság magával hozza.

FEBRUARIUS,

Böjt-elő hó.

Ebben a' hónapban, 28 nap vagyon, mikor Bissextilis nincs.

29. **A** Borjúkat, ebben a' hónapban meg-kell metszeni, utolsó fertályán a' hódnak.

A' bort le-yonni, utolsó fertályán a' hónap, tiszta, üdöben.

Fát vágni, utolsó fertályon.

Fűz fát le-vagdalni, utolsó fertályon, és ültetni.

Halas tókat, halakkal meg-rakni utolsó fertályon.

Veres hagymát, sárga répat vetni, avagy ültetni, vereshagymát utolsó fertályon.

30. Fákat irtani, a' fattyú ágakat le-vagdalni, a' mohot le-vakarni a' fákról. Gyümölcs magokat ültetni, és vetni. Óltani-való ágakat törni, sőt bé-is óltani, az idején gyümölcsöző fákat : de jól meg-kell óltalmazni a' hidegtől.

31. Az fiatal fákat, által kell ültetni, utolsó fertályon ; tartós gyümölcsök léfzen, és nem férges.

A' palánta, vagy racza magot, üszögös Sz. Péter, vagy Sz. Mátyás estin vésék.

Ganéjt hordani a' szőlőben.

32. A' fiatal fáknak külső heját hofzattában, három vagy négy helyen hasítsák-meg, Sz. Fábján és Sebestyén nap után, Csépleni kell ebben a' hónapban, mert az után, egerék nevednek az asztagokban.

33. A' földeket ganéjhozni kell ebben a' hónapban, és a' kerteket. Magokat-is tehet az ember, a' fazékban föld közzé Sz. Mátyás nap tájban, hogy könnyebben ki-keljenek az után, de ne tarcsák fokáig.

Ha Februariusban, az az, Böjt-elő hóban meleg vagyon, meg-tarcsák a' harmok eledelét ; mert Húsvét tájban, fokáig tart a' hideg.

34. A' melly malaczkok, ebben a' hóban léfzenek, meg-tartafanak : mert állandok léfzenek.

Ha kővérek, és meg-töltek a' madarak, mellyeket fognak ebben, és kőverkezendő hónapba, havat és hideget jelent.

35. Olasz káposzta magot, farsáng farka előtt-való napon kell vetni, abban az földben, a' kit tél-előtt meg-szántottak, és gereblyérek, ha szinte hó, vagy hideg vagyon-is : az után, tölcs vagy hincz tyúk ganéjt reá, és hadd úgy.

36. A' Páváknak ebben a' hóban, minden ötödik napon, száraztot babot kell adni melegen, mellyet a' kemenczébe száraztottak : hogy hamaréb fogannyanak, és tojjanak. De reggel kell nekik adni éhomra.

37. A' miném ű üdö léfzen üszögös Sz. Péter nap előtt-való étfzakán, olyan léfzen az után negyven napig ; és ha Sz. Péter estin-való étfzakán meg nem fagy, az után ne fély a' fagytól. Ha-fonlóképpen történik Sz. Mátyás napján, és estin. A' csukák Sz. Mátyás nap tájban juvnak.

38. A' palánta magot, Sz. Mátyás estin vésék, és ha a' kertben, a' fagy miatt nem vethetni, a' házban vigyék a' földet, és ott vésék-el, míg a' föld meg nem ol vad.

39. Ebben a' hónapban, vad fákat, és fiatal fákat ültethetni,

46. Ebben

51. Gyökereket, fűveket, hogy magot hozzanak, ki-hozni,
és el-ültetni: úgy-mint, reket, sárga, répát, véres répát,
fejér

fejer répát, zellert, vörös hagymát, &c. hőlđ töltere.

Az fa agócskáknak óltála legyen, mikor a' hőlđ el-fogy, három vagy négy, avagy két nappal az újság előtt; mert azt tartják némellyek, hogy valahány nappal, az úy hőlđ előtt óltják a' fát, annyi ełztendő melván gyümölcsözik: avagy ólcsák három nappal az úy hőlđ után, az első fertályig.

52. Disznó ganéjt őncsenek ebben a' hólnapban, a' mondola fa gyökérre, és az keferűből édes, öregb és kövcrebb lészzen.

A' Gesztenyének, az ágát ültetik-el, nedves, és hives földben, és meg-foganoszik. A' fákat környős környűl meg-kapállyák, a' szőlő rővet is.

53. A' melly szőlő három ełztendős, azt kell meg-metszeni; mert egyébként, a' fiatal venyikét, nem metszeni, hanem törni kell. A' szőlőt szép uőzta üdőben nyítsák-ki. Mészék meg, kapállyák, tőűet meg-tíztritsák.

A' Juhokat megént ki hajtsák a' mezőre, kiváltképpen a' retekre.

A' Bókákat, Húsvét előtt, hőlđ töltekor bocsásák a' tehenek köziben.

54. A' halas tókból az apró halakat ki-fogni, és másheva tenni, hogy nőjjenek, első fertályán a' hőlđnek, avagy hőlđ tölte előtt.

Hal fogni való varsákat rakni.

55. Kikeletnek elein, igen egészséges a' bodzának cőrája, mikor ki kezd fakadni, ha élőbb lágy meleg vízben kimosásák, sóval, eczettel, olajjal saláta módgyára meg-készítik: gyengén purgál, és tiszttítja a' Vért. Hasonlóképpen a' komló hegye-is.

56. Az kőszvény ellen, vedd a' keferű lapunak a' bőlit, avagy gyöngéjét, a' ki olyan, mint a' káposzta torfa, vond-le az külső hejét, tedd lágy meleg vízben, hogy ki-vonnya a' keferűségét; cőfínály salátát belőlle, meg-kőnnycbbíti a' fájdalmat, és a' Vért meg-tiszttítja.

Ebben

Ebben a' hóban, toini kezdenek a' tyúkok, lúdak, kácsák, galambok; és mennél hamarébb ki-költik a' cőrkéjeket, annál jóbb.

57. A' madarászatot megént el-kezdhetni ebben a' hóban, jobb volna mind az által, békét hadni a' fiokert; nem-is olyan jó izűek; ha pedig a' vízben tézzed, és abban ełztatod, megént jó izű lészzen.

Vad lúdat, és vad kácsát lőhetni és foghatni.

58. A' Golyák mikor el-akarnak menni, reggeltől fogva, ełtvélíg repűlnek; mikor vízre jőnek, ełtvétől fogva reggeltől rőpűlnek. Ha pedig mingyárt ełtve meg-jőnek, még hideg üdőnek jele.

59. Ebben a' hólnapban ki-költ tyúk fák, leg-jóbbak. Úgy kell pedig a' tyúk alá tenni a' tyúkmonyokat, hogy azon hóban, a' mellyben meg-ültetik, ki-költse; kik felől azt tartják, hogy egész ełztendő által, mindennap tojni fognak: melly tyúkmonyat a' tyúk alá tézzenek, öreg tyúktól legyen, ne jereczetűl, ne-is legyen igen régi: hasonlóképpen a' tyúk-is, a' ki alá, az úy hőlđ után kell tenni.

A' csóka alá-is tehetni tyúkmonyat, ha el-fzedik elsőben a' maga tojását, hármát egy alá. Az golyák alá-is lúd, és tyúkmonyat: de reá kell vigyázni, hogy le ne eszenek a' fészekből, és mihelt kikelnek, el-venni alólók.

60. Dinnyét vethetni két héttel Húsvét előtt, ha az üdő, és hidegek engedik; némellyek nagy hétben vetik, némellyek, Szent György nap tájban: némellyek, Szent Gothárd napján, az az, 5. Majj, Pünkősd havában. Jóbb mind azon által, külbőb külbőb üdőben vetni.

61. Az Ekének, Karácsontól fogva tizenegyedik hetire, az földbe kell lenni.

A' Gyümölcsös fákat, ebben a' hóban környűl kapállyák, és vizet tölcsenek a' veremben, úgy hogy a' gyökerek, nedvesen

B

maradgya-

máradgyanak, és úgy tarcsák, míg el-virágoznak: semmi hideg, avagy dér nem árt nekik.

62. Az óltani való ágocskákat, hőlde töltekör törni kell; és a pinczében földbe, vagy fővenybe tartani csak nem az úy hőlde; úy hőlde előtt kés, vagy három nappal óltani, vagy annyival az után.

Az óltani való ágocskákat pedig, ne legyenek olyan fiatal fák-ból, a kik még nem virágoztak, avagy gyümölcsöztek: hanem, jó gyümölcsöző fák-ból, és olyanokból. a kik azon esztendőben leg-inkább virágoztak, és gyümölcsöztek.

63. Ebben, és Szent György havában, ay úy hőlde, az öreg fák-ról le kell vakarni az mohot, és a régi hejét le-metelni, de ne felettébb, úy meg-újulnak; a fattyú ágokat, kik a fának, nedveségét ki-szijak, le-metzeni. Illyen ágak-ról, kik még nem virágoztak, avagy gyümölcsöztek, nem kell óltani való ágacskákat törni: mert soha nem gyümölcsözik az óltovány.

64. Ha a kakúk elebb szól, minek-előtte a szőlő venyike kifakad, jó esztendőnek jele, és sok bornak.

Bőjt közép tájban, szokták a szarvasok le-vetni szarvokat.

Virág Vasárnap tájban jó víz a fecske, Szent Kereszt felmagasztalása tájban mégyen-el.

A' méhek-re, reá kell vigyázni, hogy rajjok éhel meg ne hal-lyanak, Sz. Philp, és Szent Jakab napig; azért őket mézzel, vagy mézes vízzel kell táplálni.

65. Minden orvosságokra-való füveket, virágokat, gyümölcsöket, hőlde fogytán kell szedni.

66. Fejes káposzta, rácza vagy palánta magot, nagy hét; vésék, Szent Orbán nap tájban palántálják, készer káposzt földben, más-fél lábnyira egy-mástól: három hét múlván, megént meg-kell kapálni. Ollyan helyre kellene pedig palántálni, a hol reggel vagy semmi nap, vagy igen kevesé szolgál.

67. Vad Rósát három, vagy hat nappal a hőlde tölte-előtte, a ki

a ki el-ülteti, és azt három esztendőig, egymás után cselekefzi, tellyes, és szép piros, jó szagú rósája leszen, harmad esztendőre. Tölgy fákat, fenyő fákat, eger fákat, komlót ültethetni.

Borsót bőjt középre, vörös hagymát, sárga répát sűket hétben, vagy Gyümölcs öltő Bóldog Aszony nap tájban. Borsót, Ledneket, ha három nappal az úy hőlde előtt vetik, hamar el-hán-nya virágját.

68. Az Domaszoknak, mindgyárt Húsvét után, ha az italok-ban Angelica füvet, és gyökeret téfesz, és mikor ki-mégyen az ereje, megént meg-újítod, s-azt egész esztendő által cselekefzed, egy sem hal-meg közzűlök.

Az hívó madaraknak való madarakat, fétet helyre kell re-keszteni-ebben a hóban, Sz. Bertalan napig, hogy ne enekel-lye-nek; az után, mikor a világosra hozzák, igen enekelnek, és híják a többit.

69. Árpa, len, kender, és káposztának való földekre ganér hordani, ha télben nem lehetet.

Zab vetést el-végezni, nyári búzát, tavaszi arpat vetni. For-gatni árpa alá.

Kertelni, fűz ágakat le-vagdálni.

Az réteket, kerteket meg-gereblyélni, tisztítani, a vakandok túráfokat meg-igyenestíteni, az vízfolyásokat a réteken meg-úy-ítani, vizet reájok bocsátani, árkokat ásni.

70. Késő-répat 16. Martij, az az, Bőjt-más havának, avagy 26. napján kell vetni.

Nyári búzát, nagy hétben vessenek.

Komlót ki-nyitni, és meg-metzeni.

Nyári arpat Húsvét előtt, vagy utánna vetni, a mint az idő engedi, és ha ki-mégyen az fagya a földnek.

Súpot köttetni a ház földéfre, és más szükségre.

71. Lízter örletni, a ki meg-áll nyarat szaka.

A' Juhokat, ne hocsásák ebben a hóban vizes, és mocsáros helyek.

helyekre , az első zöld fűre ; mert a vértől hamar megfűlnak.

72. Az hernyúkat le-szedni a fákról, minek-előtte meg-élednek a napról.

Sperma Ranarum , Béka tojást a tókban ; avagy poshat vízben kell szedni ebben a hónapban, avagy azt distillálni, igen hűvösíteni a sebeket ; és ha mindgyárt ennek az hónap elején, abban meg-mossa az ember a kezét, avagy keni véle, minden utálatos ruhát, sennvedéket, akár miből származzék, el-vészen róla : és az újjokban nevelkedő férget meg-öli , avagy más állatokbann-is.

73. Hogy pedig egész esztendő által meg-tarthassad azt a béka-tojást, és élhes véle, redd ebben a hóban egy fazékba, csináld-bé, ásd-el a földben fővenyes helyen ; elsőben, zavaros vízzé valik : az-után, meg-tisztul. Ha mikor az emberben, vagy márhában a férget meg-akarod ölni, marts egy ruhácskát ebben a vízben, tedd reá a feregére.

74. Szederjes violából Syrupot csinálni, és conservat , eczet, vizet

Húsvértől fogva Szent Jakab napig, minden fele hal ívik ; azért, ez idő alatt, nem kellene az öreg hálókka halászni, hanem a nagy vizekben, a hol nád nincsen ; de a tókban, és a nádason a partoknál nem kellene engedni. A' ki Majusban és Juniusban, az az, Pünkösd és Szent Iván hóban, sok halat akar fogni, és az egész nyarat szaka, végyen Bak májat, süsse jól meg : az-után, hincse meg-törött Kámmorral, takarja borjú, vagy bárány hártájában, kösse egy deszkára, bocssássa a vízben, sok rákot, és halat fog véle.

75. Rákot sokat foghatni, ha az le-nyúzott béka czombokat, és közte közte Basilicum fűvet nyárfocskákra vonszod, avagy bűdös húst, és bocssássa a vízben, a hol a rákok szoktak lenni, arra ragaszkodnak, tégy hálószkát alája, és vond ki,

76. Kézze

76. Kézze halat foghatni, ha egy kalán Gém kővérét vészed, olvazd jól meg vas fazécskában, míg egy kevesé meg-pörölködik ; az-után, tégy egy kalán mezet hozzá, és főzd megént együtt meg, sűrűlészen ; az-után, keverd jól össze, redd egy szelenczékébe, mikor halászni akarsz menni, kend-meg a' kezedet, és lábaidat véle, meny-bé a' vízbe, csudát látsz a' lábaid körül.

77. A' méhek felől, azt tartják némellyek, hogy farsáng farkán, leg-jóbb méhet vásárlani, és el-vinni ; némellyek ebben a hóban, és ennek végén : mert még most kevés méze, és fia nagyon ; némellyek, mikor az almafa virágzik, de gyöngén kell véle bánni. Ebben az hónapban, ki kell rakni a' méh kasokat, hogy az lyukok a' napra szolgállyon, mikor reggel ki-röpülnek ; de leg-jóbb, ha úgy tetszik, hogy nap estig, a' verő fény rajtok legyen.

78. Ebben az hóban, Márczot főznek, a' ki nyarat szaka el-tart.

Minek előtte ki-fakad a' nyír fa, akkor csinállyanak abból sóprút, és meg-tartsák, mert az két annyit tart, mint az, a' kit az után mikor leveles, csinálnak.

79. Ebben a' hónapbann-is jó szőlőt metezni, de reá kell vigyázni, hogy a' metzők, az jó venyikét el nemessék, és el-adgyák, avagy ajándékozzák. Ennek az hónap 27-dik napja után, nem igen féltek a' szőlős emberek, az szőlő tövet, avagy veszejét a' hidegtől, és dértől ; azért szabadon meg-nyittyák, és metszik. Ebben a' hóban jó szőlőt ültetni.

80. Ha régi len magod vagy, három vagy négy esztendő, és el-akarod vetni, egy vagy két nappal az vetés előtt, tölts egy, vagy két kánna fert reá, s-ved el, szép lened lézen.

Gyümölcs oltó Bóldog Afzony napjára, némellyek igen vigyáznak, ha azon nap reggel, nap kelet előtt szép, és tiszta idő, vagy, hogy a' csillagok szépen tündöklenek ; jó és bőv esztendőnek jele, és minden dologhoz alkalmas. Ezen a' napon,

B 3

avagy

avagy hamar az után, fel-adgya magát a' hal a' mély vízből, a' part felé.

81. Ha nagy Pénteken eső esik, jó esztendőnek jele. Ha Húsvét napján, több Vasárnapokon leszen eső Pünkösdi és Húsvét között, hogy sem mint tiszta üdö.

82. Tabácát Boldog Afzony nap tájban, mihelt az üdö engedi, mindgyárt veszen az ember, igen jó mind az levele, mind az ki facsart leve, és az levelének meg-tört pora is a' febekre.

Az tyúkmony hejét, a' kiből ki költ a' tyúki ebben a' hólnapban, öfve kell szedni, és meg-tartani, igen hasznos orvosság a' főveny ellen.

83. Ebben a' hólnapban veszik az nyírfának vizét, ha a' fát egy árral, vagy furócskával meg-fürjék, a' vize ki csurog, minek előtte meg-levelezzék; és mikor a' hód nevelkedik, ki üzi a' kővet az emberből, és belső nyavalyáját gyógyítja, kiváltképpen a' tüdejét, maiját, lépét, és ha ki az orczáját mossa vele, minden fzeplőt el-vefzen, és szép ábrázatot szerez. Elhet egész esztendő által-vele, ha tiszta hordóba téved, jó ital Nyárban; és Nyárban, főképpen ha bor sóprűre töltik, és meg-forr.

84. Ebben az hóban Veszőt köll vágatni kertelni valót, a' sövényeket meg-újítani.

Az kertelni való veszővel, nem köll mindgyárt sövényt fonní mihelt le-vágják, hanem kévékbe kötözni, és úgy egy, két, vagy három hétig állani, és fön állítva száraztani.

Szederjes violának a' szaga, igen jó rézfegség ellen, a' kinek más nap attúl fáj a' feje, kölse bé vele. Conserva Violarum, avagy czukorba csínált viola, igen jó az hagymazban, és minden hévségek ellen, kiváltképpen a' kis gyermekeknek, a' kiket nehézség tör; mert mindennémű hévséget meg-ölt, meg-erősíti a' szívet, az halacsáját nyitva tartja, és az öklelést meg-csillapítja; sőt ha csak vízbe főzi az ember a' violát, tégyen mézet belé, igya meg, purgal.

85. Magnak való palántákat, vagy gyökereket, akkor köll ki ültetni, mikor az hód a' Bikában, Vizöntőben, Bakban, Szűzben vagyon.

86. Lúdfiakat minekutánna egy, vagy két hétig kenyér belé tartottak, az után malátát adgyanak nékik, avagy ázott árpát, a' ki szép lágy, hogy hamarabb hízzanak. Az ki pedig hamar akar lúdfiakat hízlalni, fehér kenyér belé, mellyet téjben ásztattak, tartsa őket, hamar meg-híznak. A' lúdfiaknak reggel egy kevés sőt, babért, az az, Laurus fának gyümölcsét, és hamucsát adgyanak bé, hogy meg ne hallyanak esztendő által. Gyöngesóvánt apróra vagdallyanak, és korpában keverjék, azt adgyák nékik, igen egészséges. Meg-fzőkták hamar őket jegyzeni, hogy el ne tévedgyenek máséval, egy, két, vagy három csöp viaszát csöppentenek a' fejére, avagy az lábán jelt csinálnak egy késcsével.

87. Fákat jó ültetni ebben a' hólnapban, az kik jól teremnek, kiváltképpen abban az üdőben, mikor az Gólya meg-jűn, és leg-inkább mikor az hód telik, és az Bikában, Kettősben, Mértékben, és Vizöntőben vagyon.

88. A' Tehenek, ebben az hólnapban nem igen esznek, hanem, a' nyers fűz fára szetnek; azért jó szénát, sarjút, avagy zab polyvát köll az ételbe keverni.

Ha Februariusban hideg volt, ebben a' kerteket meg-köll készíteni minden féle vetemények alá, palántának, petrefilomnak, sárga répanak, paszternaknak, cikoriának, &c. vörös hagymának, mellyet, ha szintén hideg vagyon-is, ebben az hóban kell vetni.

89. Ebben az hóban, mihelt csak a' fölöttéb való fagya ki-mégyen az földnek, és ha az eke a' földbe mehet, és ha az eke a' föld, közép-fzerént száraz, és nedves hód fogytára, az az, mikor a' hódban alig van még egy hét, avagy utolsó fertályán, tiszta borsót, árpát vessenek. Item, nyári rosot. Ennek az hólnapnak

nak végen kendert, és Babot vessenek. És valamit Februariusban az hó, és hideg miatt el nem végezhettenek, ennek az hónap elején végezzék el. Az fűveknek, virágoknak plántálásában, és ültetésében, s bizonyos magoknak elvetésében legyenek szorgalmasok.

Miscoda magokat, melly üdőben kell vetni.

90. **P**alántát, ráczt, vagy káposzta magot Februariusban, az az, Böjt-elő hóban, Martiusban, Böjt-más hóban; Aprilisben, Szent György havában, úgy földbe vetni, föld töltére palántálni.

Vörös hagymát, salátát, metelő hagymát, parét; Februariusban, Martiusban, föld töltére, Olasz káposztát, föld töltére Februariusban, Aprilisben, Juniusban, az az, Szent Jván havában. Pásternekot Aprilisben, Februariusban, Juniusban.

91. Repát, Retket, Főköc, föld töltére Februariusban, Martiusban, Juniusban.

Ugorkát, Dinnyét, föld tölte után Februariusban, Martiusban, Aprilisben.

Spinázot, petrefelymet ánist, Olasz kaport Februariusban, Martiusban, föld töltére, és fogytára.

Nyári Endiviát Februariusban, Martiusban, Aprilisben újságra, az magvárra.

92. Basilicumot csak Martiusban.

Portiz fűvet Februariusban, Martiusban újságra.

Majoránát, Violát Februariusban, Martiusban, Aprilisben, hogy tellyes légyen föld töltére.

Bárson viragot, Rosmaringot, Spicínardit, újságra Februariusban, és Aprilisben.

Mustár magot, Februariusban újságra.

Vad Sáfránt, Martiusban föld fogytára.

93. Coriandert, Turbolyát, Sállyát, Sósát Februariusban Martiusban újságra.

Pápa

Pápa fűvet Februariusban, Martiusban, Majusban föld fogytára.

Szék fűvet, Cárdit, Articsokát Martiusban, Aprilisben, föld fogytára.

Narancsot, Citromot Martiusban, Aprilisben, föld fogytára és töltére.

Pinpinellát Februariusban, Martiusban föld fogytára, vagy újságra.

Kenyér bél Viragot, fejer mákot, és vöröset Februariusban, Martiusban, hogy tellyes légyen föld töltére.

Jsóp, Kómény, Martiusban úgy földra.

Sárga szarkaláb, Februariusban újságra.

95. Sparga, minden üdőben jó. Ökör nyelv, Borago, Februariusban, Martiusban újságra.

Salátát, Spinátát, Nyári retket, minden üdőben jó vetni. Káposztát pedig, Cardit, Articsokát, 15. napig, minek utánakikél, megköll az dértől, és hidegtől óltalmazni.

Melly üdőben kelnek ki az magok.

96. **B**asilicum, Laboda paréj, sárga és fejer répa, Mustár mag mindgyárt harmad napjára ki kél.

Anisum negyedikre, Saláta ötödikre.

97. Retek hatodikra, és ha tél felé vetik, tized napra. Uboraka, dinnye hatodikra, és hetedikre. Hasonlóképpen az árpa, lencse, borsó, lednek, csicséri borsó, és több efféle konyhára való vetemények negyedik, vagy hetedik napra. Bab tizenötödik napra, vagy huszadikra. Fekete kómény, tizenkettődikre. Majoranna harminczadikra. Petrefelyem negyvenedikre, vagy ötvenedikre. Olasz lencse ha ki keletkor vetik, Szent Jván havának 15. napján kél ki.

98. Egy szóval, azt kell megfontolni, melly régi az mag; legjobbak az egy esztendősek. Az dinnye mag közzől, az hét esztendőt

C

esztendőt

esztendőst tartják leg jobbnak. Ha kiázt akarja, hogy idején Salátája, Bécsi reke, palántaja legyen, és egyéb ültetni való fűje, és virágja. Ásson egy vermet három vagy négy ölnyi hoszút, egy ölnyi szélessét, fél ölnyre mélyet. Környös környül támasza meg deszkákkal, vagy fákkal, hogy bé ne dőllyön: hordgyon jó meleg éretlen ló ganét belé, tiporja jól őszve, földyül tölcsön jó síros fekete földet reá egy jó arasznyira, vessé a mit akar belé. De étfzaka jól bé földgye deszkával, avagy szalmabúl csinált földéll, és mikor szükséges, szalmát is tégyen reá, hogy az hideg, avagy dér meg ne ártson a veteményeknek; nappal mikor a' nap melegen süt, nyissa fel, és étfzakára bé fedgye. Ezt az vermet a' fal mellé, vagy sövény mellé csinállyá, hogy az verőfény nap estig szolgálhasson reá, és az étfzaki szél ne érje. Csinállyá pedig Februariusban, vagy Martiusnak elein, az mint idejébben vagy későbbben akarja az veteményeket. Mellyeket föld töltere vessen, ha meg nőnek, ültessé mashova.

99. Valamennyifér kőd vagy on ebben az hóban, annyi ár-viz lével az esztendőben. És valahányszor harmat vagy on Martiusban, annyi dér lélsen Húsvét után, Augustusban pedig annyi kőd,

Azt tartják némelleyek, hogy egy fa sem rothad meg, valamellyiket Martiusnak két utolsó napján vágnak le.

100. Az esztendőnek négy részét, négy innepel jegyzették az régiek, kiken kezdődik.

1°. Ki kelet Űszögös Sz. Péter 22. Febrarij.

2°. Nyár Sz. Orbán napián 25. Máj.

3°. Ősz Sz. Symphorianus 22. Augusti.

4°. Tél Sz. Kelemen 23. Novembris.

Kik-eletkor és télbe az napok nevednek, és az étfzakák rövidülnek; Nyárba és Őszel, az napok rövidülnek, és az étfzakák nevelkednek.

Melly

Melly üdőben kell az mezei veteményeket vetni.

101. R Osot Sz. Egyed, 1. Septembris.

Borsót Sz. Benedek, 21. Martij.

Lencsét, Ledneket vefs, Sz. Phülöp Sz. Iakab 1. Máj.

Vörös hagymát Sz. Bálint, 24. Februarij vefs.

Mikor a' kakúk el jön, bizonyos jele a' ki keletnek.

Kender magot Sz. Orbán, 23. Máj.

102. Lent Sz. Vid, 15. Junij.

Palántát ültess Sz. Vid.

Kaszály sarjút Sz. Kolomán.

Araff Sz. Margit, 12. Julij.

Repát vefs Sz. Kilián, 8. Julij.

Sózz húst Sz. Lampert, 17. Septemb.

Kolbászt csinálly Sz. Marton nap után.

Ludat süs Sz. Osvvald.

Saitot végy Űszögös Sz. Péter nap tájban, 22. Februarij.

103. Repát áss

Főz káposztát.

Karvolyt hordoz Sixti.

Fürjész Sz. Bertalan.

Tapasz házat Sz. Calixti.

Fűcs jól bé Karácson tájba.

104. Kétszer esztendőben egyenlő a' nap az étfzakával

1°. Ki keletkor Martiusnak 20. napja tájban, mikor az nap a Bakba mégyen.

2°. Őszel Septembernek 23. napja tájba, mikor az nap a' Mértekbe mégyen.

105. Ki keletnek jelez, mikor idegen madarak jönnek, kiket télbe nem láthatrak, úgy mint Főcskek, Golyák, Vad Lúdak, Biczkek, mikor az rigók enekelni kezdenek.

C 2

Sz.

Sz. Benedek fűvét köll ásni és meg-szárasztani; s mikor ideje lesz az borba fűggefzteni, igen jó illatot ad neki.

APRILIS,

Sz. György hava.

Ebben az hónapban 30. nap van.

106. **A**Z Pontyokat, a' kik ivadékra valók, Sz. György nap tájban köll a' halas tóban efeszteni; tudnia illik hármat ikrást, kettőt tejest. Az halas tót pedig, az havá a' halakat bocsótyák; elsőben, meg-kellene szántatni, és ha lehetne, teletszaka állana Víz-nélkül.

Három féle Tóot kíván a' ponty, másban köll ő neki lenni a' hol ívik, másban a' hol nevelkedik, harmadikban a' hol hízik. Hasonlóképpen az fiatal pontyok is, egyikben legyenek egy esztendősek, másikban kettő, harmadikban három esztendősek; a' kiket osztán ki köll venni, és az öreg tókban bocsótatni, a' hol hízzanak.

107. Sót venni nyárra, minek előtte a' ros nem virágzik, az mit avar bésóznak, meg nem vész.

Az Réteket elköll tiltani a' Iuhoktól, Sz. György nap tájban; a' kiket Húsvét után meg-köll mosni, és Pünkösdtől egy, vagy két héttel meg-nyírni, a' mint az üdö engedi, ha meleg lesz.

Csálánt ha meg vagdalod, és a' búza korpa közzé kevered, s a' tyúkoknak veted, sokat tolnak.

Szőlőt kötözni, és levelezni,

Vásznát kezdeni fejeztetni, mikor a' fák virágozni kezdenek.

Szent György nap tájban, megént ki kell hozni a' napra az idegen fákat, úgy-mint Citromot, Narancsot, &c. és efféléket, a' kiket Sz. Márton nap tájban, meleg helyre tettek: el kell azoknak

azoknak gyökeréről a' földet vonni, és mást róá tölteni; meg-kell őket irtani, az fattyú ágaktól.

109. Olay fát, Pomagrátot, Citromot, ha még el nem ültettek, elültethetik.

Fűgét gefztenyét, narancsot, cserefznyét, ölthetni; Az fiatal szőlő vészöt, meg-metszeni.

Az mén lovat, a' kanczák között cefszék.

Az méh kasokat, meg-tisztítani mikor meleg kezd lenni, és ha ki akarnak járni.

110. Olay fát ölthetni ágacsákra, és szemre.

Ebben az hóban, meg-kell az bárányokat, domaszokat, és más lábas marhákat herélni, az hűvös heteken.

Olasz kaport, két vagy három héttel, Húsvét-előtt kell vetni, ha azt akarod, hogy nagyobb, és édesebb legyen, tégy egy-néhány magot, az metzet fűgékben, és úgy tedd az földben.

111. Mondola magokat, a' kiket, a' fazékba földben tettek, ebben az hóban első fertály után, ki-kell szedni, és fővenyes földben ültetni, és fellyül valamennyire, fővennyel bé-kölli földni, hogy az hideg meg ne ártson nekik; két úynyi mélyen tegyék az földben.

Az Békák valamennyi üdövel Sz. Márk nap előtt karatynak, annyi üdövel az után halgatnak.

112. Az gyöngy virágnak gyökerét, ha ki keletkor ki ársák, és meg-szárasztják, az ruhákban termő molly ellen igen jó, ha az ruha közzé a' ládákban, vagy almáriomban bőven tészik.

Az melly fák nem akarnak gyümölcsözni, azokat fűrik meg a' gyökereknél, és Verjenek jegenye fából csinált éket, avagy ék szegert beléjük.

113. Az fákon eret köll vágni, az az, meg-kölli fűrni az béléig őket, azután nyitva hadni, hadd folyon ki a' víz belőlök, vagy harmad napig, az után megént be kölli verni varjú tövis fából csinált ék szeggel, a' ki fejes és zöld. Avagy hasítsd meg a' fának

külső hejat, az ágaitól fogva az gyökeréig két felől, ha Vékony a fa, ha pedig cemérdek három felől.

114. Szent György nap tájban két, vagy három nappal az új hold előtt, vagy utánna még ölthatni.

Az fiatal fákra, melyeket tél előtt ültetnek, vigyázni köll Martiusban, Aprilisben és Majusban, az az Böjt-más hóban, Sz. György havában, és Pünkösöd havában, mikor a száraz szelek fújnak, és meg-száraztyák a földet, mikor meleg nap-vagyom meg-köll tekinteni; mert közönségesen alúl az földben, a fán környös környül meg likacsozik, a kiken befűvárkozáván az levegő ég az gyökerére, annak nedveséget ki szija; azért, öntözéssel kell őket segiteni, kiváltképpen gauejossal.

115. Ha az hernyúk az fészkekből a fákon ki másztak, nem köll nappal őket le-szedni, hanem estve felé, mikor megint viláz szottak a fészkekből mászni.

Fűzfát az újságra köll ültetni, mikor a vízben ki fakad.

116. Pomagranátot barack fában ölthatni.

Zabot vésenek ebben az hólnapban, mentül hamarabb lehet; Tizenkét héttel Sz. Jakab nap előtt még vethetni zabot, az után nem.

Lent tizen egy héttel, de kilencz héttel jobb.

Az fiatal csalánt ebben az hólnapban arassák, és szárazzák meg, tarcsák télre, igen jó a' baromnak ha meleg vízben keverik.

117. Az kopaszok, ha gyakran vörös hagymával kenik a fejeket, hajok nő.

Az Füle-miléket Sz. György nap tájban kell fogni, leginkább előbb: mert a kit az után fognak, ritkán léssen élő.

Ebben az hólnapban ifjú pacfirtát köll fel nevelni, és éneklésre, sípolásra köll tanítani; mert hamar meg-tanúlnak minden féle notát, madaraknak énekléseket, és egyéb állatoknak kiáltásokat követik.

118. Az

118. Az madarakat nem köll fogni, mikor ülnek; a' halakat sem még ikrások.

Az öreg lúdat, ebben az hólnapban először köll meg-mellyesztetni.

Kender, és káposzta alá való földet meg forgatni, az utolsó negyedén.

119. Az barmot ki hajtani, a' mint az alkalmatosság engedi.

Az ganét öfve hánny eső után, avagy utolsó fertályra, így hamarab meg-rothad.

Az mint a' cserefsznye virágzik, úgy virágzik a' szőlő-is; ha a' cserefsznye jól el virágzik, a' szőlő-is, és ros-is jól.

120. Ha a' fak jól virágoznak, jól-is gyómölcsöznek, ha azon hólnapban el virágoznak; ha pedig nem, keveset hoznak. Ha eső esik a' fák virágzására nem jó, ha igen száraz-is az sem jó a' virágnak.

Ettől az hólnaptól fogva tizenötödik napjáig Augustusnak, egy Juhász fe legeltesse nyáját egy helyen, tovább egy estzakánál, s-egy délnél.

121. Ebben az hólnapban meg köllene tiltani, hogy az ikrások és halakat ki ne fognák, főképpen mikor az hal ívik.

Mikor meleg kezd lenni, és az méhek ki kezdnék repülni, meg-tisztítsák a' méh kasokat, és tőkéket, hogy munkálkodhasanak.

Ha az öfzi vetés ki keletkor olly ritka, hogy egyik tő az másíkhöz, csak egy arasznyira vagy-on-is, nem köll azt föll szántani, de ha el nem éred az araszoddal egyik tövet az másiktól, bízvást föl szánthadd, és mást vethet sz belé.

122. Borsót Sz. Gergely nap tájban vetnek, avagy nagy héten, három nappal az új hold előtt; mert így, hamar el-virágzik, tellyes leszen, meg nem vész, és jó búza terem azon a' földön.

Ha az földi bolha enni kezdi a' palántát, hincsd meg hamuval, avagy ollyan hulladékkal, melyet a' tímárok az bórul le-vakar-

le-vakarnak: vagy holt szenet törjenek, és kormot, s-aval hín-
tsék meg a' palántát, repát, retket, &c. Item, ha meg-öntözd
vizzel a' mellyben úrmót, vagy más keferű fűvet főznek. Item,
ha az magot meg-áztatod hód töltére olyan vízben, a' kiből
czéklát, vagy Olasz káposztát főztenek. Avagy minek előtte el-
vécned a' magot, metéllyed apróra a' foghagymát, tölts vizet reá,
hogy jól meg lágyúlljon; azután azt az vizet tölts a' megre,
a' kit meg akar sz óltalmazni: hadd egy kevés ideig rajta, tölts le-
róla, és vedd el, de őszve ne ragadgyanak a' magok.

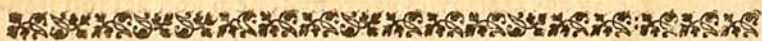
123. Ebben az hólnapban, gyöngy Virág vizet köll égetni,
igen jó az gutta ütés, nehézség, és más betegségek ellen, avagy
míg az virágját kaphatni. Item Scabiola, vagy var, fű vizet.

Ebben az hólnapban, a' menyhalnak nagy a' mája, abból vi-
zet köll égetni, és olajt orvosságnak.

124. Ha azt akarod, hogy Aprilisben, és Majusban az fák
virágjának ne ártson a' hideg, gyakran öntözd meg a' fák gyö-
kerét, kinek leg-könnyebben végét éred, ha egy fazékban vizet
töltesz, és abban ruhát bocfátasz, az ki által a' víz alá szivárko-
zék a' gyökeire, legyen elegendő víz benne.

Üborkát Aprilisben Vetsenek, mikor az hód s. vagy nyöl-
czad napi, és nem mikor száraz a' föld, hanem nedves; és nem
egyszer s- mind, hanem három ízben is. Az kit télre akarnak
belsőzni, későbbben vésék.

Ebben az hóban kölest is verhetni, és pohánkat is.

M A J U S,

Pünkösdi hava.

Ebben az hólnapban 31. nap vagy.

125. **E**bben a' hólnapban, meg köll szünni az teli Vetésnek
gyómlálásátúl, avagy az fűveknek ki gyómlálásátúl, Sz.
Phülöp, és Sz. Jakab nap tájban.

Sz.

Sz. Kereszt megtalálása nap tájban, palántát ültetni.

Lent, kendert, kölest vetni Sz. Orban napján.

126. Az Bányákat el választani Pünkösdi tájban, és három-
szor az Juhokat fejni kezdeni napjában, vagy egy héttel az után.

Gyakrabban és szorgalmasabban meg forgatni a' gabo-
nát az élés házban, hogy meg ne vesztegetődjék, mikor virág-
zik a' mezőben.

Sütő kemenczét, házat, csürt, és egyéb efféle tapasztni,
nem hasátoz olli igen meg.

127. Az Juhászoktól számot venni a' Bányokról, kiket
télben meg öltenek, és mennyi maradt, kiket kiket különben,
meg köll öket bélyegezni, Sz. Phülöp Sz. Jakab nap tájban.

Hasonlóképpen az több barmokról való jedzéfeket, és szá-
mot meg tekenteni mennyi, és hány hejával vannak.

Az fiatal fákat, és palántákat öntözni: hogy chez kön-
nyebben juthass, tegy egy edényben vizet, tedd azt a' fa mellé, és
abban egy ruhátskát, kinek egyik vége a' vízre érje, az másikat a'
fának tövét; és így szüntelen nedvességben tartva, az miné
fölyebb.

128. Az Juhokat meg nyírni.

Az borokat megtölteni.

Vajat gyűjteni.

Az borjúkat el választani.

A' szőlőt másodszor meg kapálni, és az első földet reá hán-
ni, levelezni, az hejába való növéteket le szaggatni. Hasonló-
képpen az fákról, a' fattyú növéteket.

129. Olay fát óltani, és szőlőt miné előtte ki fakad.

Az óltott fákat, minden nap este vízben mártott spongiá-
val meg-öntözni.

Ha Sz. Orbán napja szép fényes lesz, bősége lesz a' bor-
nak; ha eső esik, kevés. Hasonlóképpen Pünkösdi napján is.

Némelyek azt mondgyák, hogy minemű Szent Orbán
napja,

D

napja, olyan az ősz-is szedőkor, de ez nem bizonyos.

130. Ennek az hólnapnak fogyára, ha virágzik a rölgy-fa, és bőven, fok vaj leszén, és jó esztendő.

Ebben az hólnapban, ha fok a fű az gabona között, gyom-lállják ki, és hadgyák meg száradni, hoid középben hordgyák ki, nem terem más.

Ha ebben az hólnapban gyakran menydörög, sovány esztendő következik.

131. Mikor az alma fák virágoznak, leg-jób vázsnat fejeztetni.

Ha az szőlő virágzik hoid töltere, jó és érett szőlő leszén.

132. Ennek az hónap első napja előtt, nem kell a Bikat a tehenekekhez bocsátani; és így. Gyertya szentelő Bóldog Afzony napjára borjazznak.

Ezekben az napokban, az öreg eszályánt meg köll főzni, és az Teheneknek adni, fok és jó tejet adnak tőle.

Ebben az hólnapban, palántát köll ültetni, mivel hűvös, és néha nedves szokott lenni az idő.

133. A' kinek feles gabonája vagyon az padlásan, avagy élés házban, azt leg alább minden héten forgattassa meg, hogy ne legyen nagy garmadával egy-máson, és az por ki mehesse: mert a' portól meg múskásodik, és dohosodik. Ha pedig azt akarod, hogy egész nyarat szaka frissen maradgyon, és meg ne dohosodgyék, erzd le az vas rostán, hogy az por ki mennyen belőle, minck előtte az hazhejára töltesd, ne féltsed könnyen.

134. Ebben az hólnapban, az lovakról köll cartani, étszaka is eledeleket meg adni, jtatni, úsztatni, vakarni szorgalmatosan, hogj meg ne csáponnyanak; mert ha ebben az hólnapban jó gondot nem visel az ember reájok, úgy elvesznek-hogy egynéhány hétig sem vehetik föl magokat.

Irnia való pennákat, ebben az hólnapban vonnyanak az lúdakból a' Deákok magoknak.

Urnak

Urnak menyben menetele előtt szokták, a' bárányokat, és kosokat az luhoktól el-választani.

135. Ebben az hólnapban jók az rákok énni, kiváltképpen mikor az hoid telik Septemberig.

Ebben az hólnapban kezdenik a' horgászat gelisztával, vagy cserebogárral, vagy rákkal.

Ebben az hólnapban Rósa vizet égeffen, főképpen vad, és perlag rosából, Licetariumot, Syrupot, és egyéb féle rosából való orvosságokat az jó gazd' afzony.

136. Az lúdfiakra, az hideg napokban jó gondot köll viselni, főképpen mikor hideg eső vagyon, mingyárt bé-köll őket bajtani a' melegben; mivel még igen gyöngék, hamar meg árt a' hideg nékiek, és meg halnak. Hasonlóképpen az póka fiak-is, a' kiknek, ha meg-sárosodik az lábok, a' val vakarják az szemeket, meg-vakúlnak, és meg-halnak, avagy az fülöket, úgy is.

137. Hogy pediglen a' póka fiak könnyen meg ne hallyanak, ilyen orvossággal ély: mikor ki kelnek az tojásból a' póka fiak, első eledelel adgy három, vagy négy szem egész borsót nékiek meg-enni, az után vagdaly savanyú káposztát apróra, és ahoz keményen főtt záp tojásokat, és azt add enni nékiek majd két hétig, az után csak öregen az malomba árpát meg-törni, és meg-főzni savanyú káposztát közibe majd két hétig vagdalni; valamikor tisztá idő van, mindenkori ki hajtásák a' mezőre, vagy gyümölcsös kertbe, a' hol fű van, még meg-erősödnek; az után eledelel, és ha meg-betegszik valamelyik közülök, csak mingyárt savanyú káposztát vagdaly néki, meg-gyógyul.

138. Az apró csirkék gyakran meg-halnak, mikor a' ros virágzik, azért levendulát tégy az italokban.

Ebben az hólnapban a' tyúkok, és kácsák alá tehetni tojásokat.

Ha az lúd fiakat hamar minck-utánna ki kelnek, téjben ázott fehér kenyérrel rartyák, hamar meg-nőnek, és meg-hiznak tőle, hogy idején meg-ehetni.

D 2

139.

139. Ha vörös hagymát, sárga repát akarsz vetni, végy gajdos tocsábúl vizet, és abban ásztafd meg a magot, míg valamennyire csirázik, az után vedd ki, tedd egy keveslé az szellőre, és vedd el, jóblészen.

Valamit föld fogytára vetesz, az alá nő a gyökerében, úgy mint repát, reket, vörös hagymát, &c. a mit pedig föld fölte előtt, az föl nő levelében, és szárában, torfájában, úgy mint káposzta, Olasz kapor, &c.

Ebben az hólnapban Pünkösöd után, az fecske fiakból, mi nek előtte ki repülnek a fészkekből, és az földet ériék ki köll venni az követ a ki benne terem egyik vörös, másik fehér, igen jó az szem fájas ellen, és ha mi esik az ember szemében azt ki-vonsza, ha belé bocsáttyák.

Az kakukot, melyet ebben az hólnapban fognak, ha tollastúl porrá török, igen jó az negyed napi hideg lélés, és más fele hideg ellen-is, ha bé veszik.

141. Ebben az hólnapban leg-jóbb az írós vaj, azt köll bé főzni, hogy esztendő által tarcsón, a patkákban is igen élnek vele. Az friss írós vaj, igen jó minden fele méreg ellen. Az kit valamely mérges állat meg mart, egyék írós vaját, és kenye a val az sebet. Pestiskor reggel éhomra három, vagy négy falat írós vaját egyék az ember, meg őltalmazza az infectiótól.

Sótalan írós vaj az égés ellen-is igen jó (a kit ebben az hólnapban gyűjtene) ha itet csinálnak belőle az bodzának középső hejával, kőm jennel, és mastixal együtt.

142. Ha ebben az hólnapban jól virágzik az tölgy fa, jó esztendő várj.

Ebben az hólnapban, a damaszok az mezőben a mérges férget, pókot, vagy hernyot könnyen meg-ezik, és meg betegesnek tül; azért az italokban, tégy Angelica gyökeret.

143. Lent Sz. György nap tájban vetni; némelyek három-szor vetik, Gyümölcs öltő Boldog Aizony napja előtt egy, avagy három

három nappal, avagy két nappal az után, és Virág vasárnapja előtt három nappal. Némelyek nyolcz nappal Pünkösöd előtt, mind az lent, s-mind az kender együtt az úy földre.

Ebben az hólnapban az nedves és síros földeket, az kik sokkalig nedvességben állottak, elsőben szokták meg-szántani, az száraz földet pedig másodszor.

144. A földet is másodszor kapállyák. Az Juhokat megnyitják. Palántát ültetnek, és apró vörös hagymát, reket, repát, &c. és egyéb hasznos veteményeket, ha még el nem vetették. Az vetés után fővént fenni ha még el nem végeztek. Fát vágni, c. ürt földni, varsát csinálni. A ganéc az udvaron özve hánni, és az őzi verésnek való szántó földekre ki hordani.

145. Kendert vetni Sz. Orbán nap tájban.

Ha azt akarod, hogy a méhek idején csefzenek, Sz. Phülop és Sz. Jakab nap tájban, kend meg Juh tejel az lyukokat, a melyre ki repülnek, idejében csefzenek, melyek mindenkor jobbak az későbbeknél.

146. Az méhekre Pünkösöd tájban ebben az hólnapban jól reá köll vigyázni, hogy meg ne hallyanak éhel, avagy egy hólnappal előbb; azért mézzel, vagy mézes vízzel köll őket tartani, míg az virágok elő jünnek; jobb volna mindazon által őket nem szoktatni az eledelre, hanem inkább Szent Mihály, vagy Húsvét tájban, mikor őket meg herélik, és tisztit-tyak, annyi mézet hadni nekik, az kívül meg-érik, és munkálkodhatnak utánna. Hanem arra köll vigyázni, hogy az herét, és egyéb hejába való méheket, az kik kívül az mézen járnak, meg öllék ebben az hólnapban. Avagy cselekedd azt, Szent Orbán nap tájban nyisd meg az méh kascakat, vagy inkább tőkéket, és ürmö füstel üzd el az méheket a fonkolyról, és lásd meg mennyi fehér házacskákat csinálnak a fonkolyon, s-annyi vezérő méhek lesznek, s-annyi rajt-is csefzenek; azért reá köll vigyázni, ha sok a raj;

mert egy méh kasbul, avagy tökéből három, vagy négy jó rájnal több ki nem jöhet, ha többet ereft az rosz, erőten, és nem lesz allandó; azért az több fejr házaszkákat ki meczheted, három vagy négyen kívül, az kik jók lesznek.

147. Ha ennek az hólnapnak végén az úrmnek vizét vész, igen jó minden féle hideglélés ellen: az leve pedig ha czukorral öszve kevered, és tíz nap egy más után négy nehezékent vészsz hozzád, el űzi az furga betegségét, vízi betegséget, és minden féle hideg lélést, kiválteppen az úrm fő, mikor bévész, és izzadnak reá.

Pohánkát szoktak kereszt járó hórben vetni. Kölestis, de azt mignyárt bé kell boronálni.

148. Az jó gazda embernek kikeletkor, és nyárba kiválteppen kemenczét, és viz égetni való karlant köll szerzeni, az kiből a virágokból és fűvekből szűkfeges, és hasznos vizeket égeffen, ne kellesek mindenkor a patikában akar-mi a prolekosert fizetni.

Ennek az hólnapnak elein, és Aprilisnek végén, égés gyöngy virág vizet, a gutta ütés ellen, nehézlég ellen, és más effele betegségek ellen; csinály eczetet is belőle, igen jó az héuségben a fő fájás ellen, ha bé kötik véle. Scabiosa, az az, var, vagy ruh ellen való főrófztó fűnek is vizét vegyed.

JUNIUS,

Szent Iván hava.

Ebben az hólnapban 30. nap vagyon.

149. Ennek az hólnapnak kilencedik napján, ebéd előtt, minden gyümölcs fát szabadon meg nyeshetni, és az haszontalan ágokat le meczhetni, az kik a' fok nedveség miatt a' fát gyümölcstelenné téstik; azért az olyan fának az ágairól fogva, a' gyökereig, vakard le az külső hejét, de le ne töröld az nedveséget róla.

Az

Az almának a' magva, mikor az nap leg hoszabb, és meg szokott fordúlni, ő is meg-fordúl: hasonlóképpen az nyárfának levele nyírfának, olay fának, és más fának meg szoktak fordúlni az nap szerént.

150. Az legyenek meg halnak egy vörös gombátúl, a' ki az erdőkön terem, ha meg-vagdallyák, s egy tálban téstik, téjel megöntik, ha abban elznek; de olly helyre tegyék, a' hol az eb, vagy macska ne ehessék benne, mert az is meg-hal tőle.

151. Avagy törd porrá az húnynak gyökerét, öncsd meg meg téjel, add eleikben.

Avagy likazd meg alól az fazekat, kőfs egy fakot reá, kend meg mézzel a' fazekat, ha fok légy száll reá föld bé följyúl, rázd a' sakba, az után fordítsd meg a' sákot, hogy ki ne jöhesse.

Ebben az hólnapban, mikor a' búza virágzik, nyolcz nappal elébb vagy utánna Sz. Ulrik napjának, az melly eskü negyedik napján Iuliusnak, meg hasították az fának külső hejét, hogy te méredekbebek legyenek, meg is irtják a' haszontalan ágocskáktól.

152. Az eső ebben az hólnapban, igen ártalmas a' szőlő virágnak. A' szőlő vesző Iuniusban és Iuliusban leg inkább nő Sz. Lőrincz napjáig, az után nem.

Retket köll vetni Ur nap estin vagy Sz. Iván nap estin.

Az hernyokat a' fákról le űzöd, ha izalmat gyújtasz meg, és a val fűstől öld.

153. Külömb külömb féle Olajokat az fűvekből, és virágokból venni.

Bodza virágot szedni orvoságnak Sz. Antal tőze ellen, &c. Bornak, eczetet csinálni belőle, az hordókat ki forrázni véle, szép illatot ad neki.

154. Pünkösöd, és Ur nap tájban, sz Margit Asszony napjáig, vigyázni köll az Rajra, hogy el ne mennyen.

Ur nap tájban, vagy Sz. Medardus nap tájban, az az, 8. Junij

Az

az palántát, avagy ráczát el köll ültetni, fő képpen mikor az hóld á bikának jéleben vagyon, avagy á kosnak. Némellyek mindazonáltal Pünkösöd, avagy Úr nap estin ültetik-el.

Az Retket távul köll egymástul vetni mind Úr nap estin, s mind sz Margit nap estin.

155. Repát vetni Sz. Margit, és Kilian naptájban, az az, 8. nappjan Juliusnak.

Ha Ur napja szép tisztá, jó esztendőre jelent. Az minémű üdö vagyon Sz. Médardus napján, olyan üdö leszen négy hetig egymás után főképpen ha első esik. Ez után az nap után nem féltő immár, hogy az dér artson az szőlőnek.

Ha Sz. Vid nappjan első esik, az árpában hiba leszen, kívált képpen á tavasziban. Ha pedig jó üdö szolgál az árpa-is jó leszen.

156. Ebben az hólnapban, az mely csirkek kikelnek, hamar meg-betegesznek, és meg-halnak, tehetni mindazonáltal ryuk-monyat az fiúkok alá, hogy Caniculában föl nevelhesék őket, és ő szel az melegházban.

Mivel most hamar pipjék lével az tyúk-fiaknak, és lúd fiaknak, végy öreg pimpinellát, á ki az mezőben, réteken terem; Item, kaprot szárazd jóll meg á tűzön egy cserépben, és törd jóll meg, keverd sóval egyűvé azt az hamut, és adgy abból mindennapon nékik reggel.

157. Az lúd fiaknak mikor tollak nő és az szárnyokban az öreg tollak, minden este, és reggel minck előtte ki haittyák az pásitra, és este mikor bé haittyák, zabot köll eszébe vetni, és jó gondot köll rájuk viselni; mert Juniusban és Juliusban hamar meg-betegülnek, és meg-halnak; mivel ebben az üdőben némely legyek bújnak az fülökben, az kik addig csipik hogy meg köll halni tőlök. Abból eszedbe veheted, mikor gyakran forgattya á fejét, á izarnyát le eretzi, nem esik, á nyakát ki nyúttya, szomorú. Ennek eleit vedd, ha á füléit belül kívül is meg kened baber avagy borostyán olajal, ha az nincsen csak fa olajal-is, nem bújnak belé.

158.

158. Az Gólya fiakat, ha fazékba meg-egeted, és porrá töröd, borba vagy főrbe meg iszod, igen jó az köszvény ellen. Item, az Gólyának hajja igen jó az inaszakadás ellen, avagy az kiket az gúttá meg ütött, és az kezek rezket, ha az izzadó földő után azzal kenik meg.

Ebben az hólnapban az baglyokat ki köll szedni az madarászatra; ha mindki szedik á fiat, nem tojik mászor ott, de ha csak egyet hadsz-is az fészekbe, más esztendőre megént ott tojik.

159. Ebben az hólnapban az fogoly madarak még az bokrokban lakoznak, ott köll őket kerelni; mert aratás előtt, nem igen jönnek ki az mezőre, hanem azt el végezvén úgy jönnek ki; ebben az üdőben törrel foghatni meg ötet: az ganéjokról, kit magok után hannah, esmérhetni meg hol vannak, csak á futásokra vigyázzon az ember, mert á merre bé futnak, arra futnak kijs, és mint egy utat csinálnak; oda hányák csak az tört, avagy szörbül, avagy vas veszőbül, magok meg-fogják magokat.

160. Ebben az hólnapban az damaszok, á mint Majusban is az hernyot, pókot, á kik az fákról á fűre le esnek hamar meg eszik, s az méreg által verí őket, s meg-halnak; azért á méreg ellen ilyen orvossággal élly, ha az italokban Scordium, az az, Ezer jó fűvet tézfesz; az parlagon, és el hagyott szántó földéken terem. Ollyan szaga van mint á komlónak avagy az fog-hagymának az kit Majusban szednek. Item kénkövet, Angelica gyökeret, húnyor gyökeret, anist nem igen sokat, egyikből annyit mint másikkul, törd mind meg, tedd egy facszkóba, vedd az italokba, Item öreg vad repát.

161. Ha pedig azt akarod, hogy esztendő által egészségesek legyenek az disznák, végy Ophiocordion, Kígyó gyökeret, úti fűvet, fejer rutát, úrmót, mindenikből egy marokkal, törd mind meg, és főzz árpát annyit, menyit egyszer meg-ehetnek, annyira hogy meg dagadgyon, és ki-csírázzék, tégy vagy két marok

E

főrt

főt hozzá, és add meg enni az damaszoknak, hajcsd bé az után az ölban, hadd-alugyanak jól reá. Ezt ha esztendőben egyszer eszekegszed ebben az hólnapban, Isten után egészségek lesznek. Némelyek tekenyös békát tartanak esztendő által az italokba, vagy moslékba, egészséges nékik.

162. Ur nap után kezdődik leg jobban az Rákászat, és Anguilla fogás.

Ha az gabona jól terem, nem sok halat fognak abban az esztendőben.

163. Az foghagymának szárát Sz. Iván nap estin meg köll kötözni, és az vörös hagymát le köll tapodni, nagyobb lesz az fejek, azt Sz. Lőrincz naptájban ki szedni: és ha azt akarod, hogy meg ne fadgyon télbe, tedd az füstre.

Ha Sz. Iván napján eső esik, 40. napig az után minden nap esni fog, és mind mogyorós, s-mind diókeves lesz.

164. Sz. Iván napján reggel nap kelet előtt köll ázni az esőngő-füvet, és szorgalmaztassan el tenni, sok haszna van, az leg jobb, az kinek föllyül leg több virágja vagyon.

Az varas békát elevenen az fejénél meg köll nyársalni, és az szövénre kiköll tenni, hogy jól meg-száradgyon, igen jó az pestis ellen, és minden nemű mérges állatnak marása ellen, csak két ruha közé tegyék, és az sebre kösék kiszija az mérget. Hasznoló képpen ha az varas békát elevenen meg főzik fa olajban míg meg-hal, az az olaj igen jó az Morphæa, avagy var ellen.

165. Ebben az hólnapban mikor az hás fa igen szépen virágzik, meg köll szedni az virágját, és vizet köll venni, igen jó az gutta ütés, és nehézség ellen.

Az kerteket szorgalmaztassan meg köll gyomlálni, és kinek minden elegendő télre a baromnak való eledel, mosla meg a gyamot, szárazsza meg télre az marhának.

Szent

Szent Péter Szent Pál nap tájba, ha az üdö engedi, kaszáni a-gyűíteni köll.

166. Ha azt akarod meg próbálni, mellyik vetemény mag jó lesz vetni, egy kevesé minek előtte az Kutya Csillaga föll kél, az az, 7. Majj, vés külömb külömb féle magokat, mindenikből magányos helyre, és az után hogy az a' Csillag föll költ, tekéncsd meg azon magokat, és az melly mag meg nem sértődött az jó, az ki meg, nem jó.

Ebben az hólnapban, három vagy négy héttel az takarodás előtt, jól köll az munkás lovakat tartani, hogy ez jövőendő erőse munkában meg ne szakaszkodgyanak, és halehet, úy szenát, és úy szalmából csinált szecskát ne adgyanak nékik, Sz. Mihály nap előtt.

167. Mindgyárt Pünkösöd után, és Úr nap táiban reggel 8. orátul fogva 3. és 4. oráig vigyázni köll az Raira; mert akkor szokott ki menni, és tart ez a' Rai bocsátás 5. hétig, vagy tovább-is.

Ennek az hónap fogytára, ganét hordanak az őszi vetés alá való földekre, és az utólyára meg forgattyák, hogy az ganéi alul esék.

168. Ebben az hólnapban, igen reá köll vigyázni az fákön, termő hernyokra; azért az apró fákról minden száraz levelet le köll szedni, és el tapodni. Hasznolóképpen az hangyákról is, az kik ellen végy tölgy fából reszelt hulladékot, és azt az eső előtt hincsd el az fa körül. Avagy kapáld meg környös környül egy kevesé az földet, és tölcs kemény földet környüle. Item kend meg alul a' tőkét szurokkal, avagy szekér kenővel, avagy sópróval, nem mennek által raita; hasonlóképpen ha az selyem szalat fa olaiban mártod, és avar kördő által, de ennybánszor eszelekedgyed.

169. Sz. Iván nap között, és Úr nap között, leg jobb szemre, sípra, levelre óltani, ha az fa hámlik, avagy mizgál, az úyság előtt,

E 2

avagy

avagy utánna három, és négy nappal, kinek miként köll lenni, az kertész könyvbe bővebben.

Sz. Jván nap táiban köll az éretlen diót le szedni, minek előtte meg keményedgyék az heia, nád mézben, vagy mézben köll be csínálni. Míképpen köll-eslők annak meg lenni, ez következendő hólnapba föl találod.

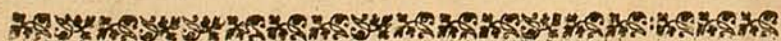
170. Mikor a Rósa virágozik, a jó gazda ember fok vad rósát, vagy parlagi rósát hozat magának, és abból rósa vizet éget, vagy az kerti rósából. Azon kívül Rósa Jülep, Rósa Syrupot, Rósa ezukort, Rósa listariumot, Rósa eczetet, Rósa mézet, Rósa olait, Rósa bort, Rósa íret, és más hüvösítő eszközöket.

Ebben az hólnapban, csűrőket, paitákat kiköll tisztítani, minden ganéj, por, és egyéb gazból, hogy az le aratott gabonát tiszta helyre rakhassák. Árpát le aratni. A' szőlőben az rökén ki nőtt hejában való vesztőt le metélni. Egy részét a gabonának ki csépleni, hogy vetni való legyen. Az be-öltött szőlő venyikét meg köll kapálni.

171. Ettől az hólnaptól fogva Juliusnak közepéig, minden féle fát őlthetni szemre, sípra, &c.

Az melly fának a' gyökerét meg kapálták, ebben az hólnapban megént be földgyék.

A' szénát, a' kit ebben az hóban gyűjtenek, az árnyékon, szárazszák, jó édes eledel leszen. És minek utánna az fűvet le kaszálták, vizet bocsáßanak az rétekre, hogy sarjúnak való fű jobban nőhessen ráta.

JULIUS,

Szent Jakab hava.

172. **E**bben az hólnapban, 31. nap vagyom,

Kaszálni,

Kaszálni, gyűjteni.

Fejér repát vetni Sz. Kilian 8. Julij, avagy Sz. Margit Ászony napján, utolsó fertályán az hólnak.

Télre való palánta magot vetni, Sz. Jakab nap táiban, és tél előtt el ültetni, idején leszen.

173. Káposzta, és egyéb meg érett vetemény magokat gyűjteni.

Az haszontalan káposzta levelet, Sz. Jakab nap táiban le szaggatni; mert egyébként főben nem mégyen.

A' lovakat, mikor igen melegnek járnak, gyakran köll itatni. Este pedig úsztatni vinni színtén az nyakáig: de meg köll várni, míg meg szűnnek az izzadástól, és hévségtől.

174. Az lovaknak nem kell ú szénát adni, mert igen meg bágyadnak tőle, hanem ha egy kevelsége este az eső, és az után meg száradott. Úy rogot semmiképpen nem, mert meg-halnak tőle, annál inkább az búzától. Az vitézek azt cselekeszik, mikor úy rogot köll lovaknak adni, elsőben szénát adnak néki, az után meg-itarttyák, és előb az rogot a' vízbe télik, az után adgyák az lonak, és nem árt néki.

175. Az malaczokat nem köll úy len közzé bocsátani, mert esznek belőle, és bizonyosan meg-halnak tőle.

Ha Szent Marghit Ászony napján eső esik, az dió igen le hull, és az mogyoró férges leszen. Ugyan ezen Szent Marghit Ászony táiban (némellyek Sz. Jván nap táiban eselekeszik) szedd le az éretlen diót, liggasd meg kőröszitől, tedd friss vízbe őt, vagy hat napig, míg meg feketedik, és az keferűségét ki vonnya, tölcs minden nap friss vizet reá: az után szárazd meg tiszta ászalon, vagy szalmán, gyuki széke fűvet, fa heját, borsot, és a' minémű fű szerfzámot akar sz belé, az után főzd meg jól az mézet, avagy nád mézet, hányd le az tajtékját, tölcs az dióra, tedd tiszta mázos fazékba, fődd be, igen egészséges.

176. Ha Boldog Ászony látogatása napján eső esik, azt raryák,

tyák, hogy negyven nap egy más után esni fog.

Ha Sz. Iván nap előtt bagoly fiakat találni, jele hogy savanyú bor lesz.

Ha aratáskor fölyhős az idő és hűves, nem köll az esőtől tartani, ha pedig süt az meleg, és az legyek csípnek, s az bolhák is, esőt váry. Hasonlóképpen ha az ros szalma igen pattag, mintha el akarna törni.

177. Ha ebben az időben az hangyák, nagy halmokat hán-nak, hideg ősz lesz.

Juliusban, megént meg köll az madarászatot engedni.

Ha az búzát meg aratták, hamar bé köll hordani, hogy az eső meg ne esse; mert két nap alatt is kikél, ha meg esik az eső.

Ha az Canicula az nappal együtt támad föl, az melly törté-nik is, gradusában az Orószlánnak, veszedelem éri az szőlőket. Ha pedig a' hód akkor az Hálnak jelében lesz, az bornak bév-ségét jelenti.

178. Ebben az hónapban, harmadszor kapállyák meg az szőlőket, vagy Sz. Lőrincz nap tájban, az mint az alkoholtság engedi. Ha ebben az hónapban nagy melegek szolgálnak, apró szeme lesz az szőlőnek: ha pedig eső jár, öreg szeme. Hideg Caniculák ártalmasok az bornak; mert az mit Julius és Augustus meg nem főzött meg nem süti September.

Ebben az hóban a' Bikákat, az Tehenekhez, és az kosokat, a' Juhokhoz boesáflák.

179. Sz. Jakab nap tájban, az vörös hagymának szarát le-tiporják.

Caniculákban a' diónak zöld hejéből facsard ki a' levet, nád mézzel, vagy mézzel csináld bé, igen jó az főből leszállott folyás ellen, az melynek szorongatása ellen, az nehéz lélegzet és torok gyúladás ellen.

Ha az tyúkoknak pipiekével, köls Olasz káposztát az nyakokra, hogy el érhesék, és ha esznek benne, meg gyógyúlnak.

Ha

Ha az tyúkoknak úy árpát adcz, hamaréb tojnak!

180. Minek utánna az Canicula föl-támad, hód töltekor, mi-kor az nap az Orószlánnak vagy, az ebek gyakran megszoktak dühösödni; azért végy egy néhány folyó vízi rákot, és elevenen egy fazékba égesd meg, törd porrá, igen jó az dühös eb marása ellen, ha egy kalán borba, avagy vízbe bé vészed.

Ez elien is igen jó egy fű, mellyet Alyssusnak, az az, vad kendernek hínak, ha csak kezébe vészis az ember, avagy ha csak rá néz is; azért szükséges az istállók, és aklok körül verni; mert az baromnak is igen jó. Hasonlóképpen az körös fán termő zöld bogarat, ha meg adgyák enni az dühös ebnek, és baromnak meg gyógyul.

181. Nagy lesz a' Répa, ha az magvát egy úy-nyíra beásod a földbe, és föllyúl környülötte vermet ássz, és az földet jól meg tapodod. Mikor Sz. Lőrincz nap tájban az földből ki szedik, mindgyárt apró repát vethetni helyébe, mellyet egész telet szaka főzhetni: mivel az öreg repát Sz. Mihály nap után szedik ki.

182. Sz. Iakab napján fél nap ebéd előtt, jelenti Karácson előtt való időt; fele, az az dél után, jelenti Karácson után való időt, és az Egnek mi voltát; úgy mint, ha az Nap fényeskedik, nagy hideget jelent: ha eső esik, meleget, és nedveséget; ha az nap fénlík, és eső esik, jó idő lesz.

Sz. Iakab nap után, a' Halászok halászhatnak az öreg haló-val egész Húsvétig; mert az ívának ideje el múlt. Hasonlóképpen a' Madarászok Pintyeket, czinegeket, és egyéb efféle madarká-kat foghatnak.

183. Pacsirta fiakat köll ebben az hónapban fogni, minden féle énekléseket és szóz attyokat az állatoknak meg tanúillyak, még az embernek is, és szép nótákat.

Ebben az hónapban, az iffiú kakásokat meg herél-lik. Az Caniculák után is Szent Bertalan nap tájban hód költén,

Ha

Ha igen meleg van, és hirtelen nagy szél támad, eső köll várni.

Ebben az hólnapban, ha az fiatal fák ki akarnak száradni, nedvességgel köll az gyökerét taplálni; de ne legyen friss viz az kútból, az kivel öntözd, hanem a ki immár állott, tóból, folyó vizből, vagy tócsából, vagy tégy tehén gátát a vízben, és keverd jól meg, azzal öntözd. Avagy csinály árnyékot nekik, raky nyers, és kővér füvet a gyökerére. Némelylek olajjal, és más hú- vósító eszközökkel kenik meg a fát, dél felé.

184. Ha ki úy rosból, vagy búzából akar kenyeret sütni, elsőben a kemencében jól meg szárazsza, az után ördítess meg, csinállyon téstát belőle, és abban a téstában tégyen tűzés követ, és az téstával takarja be a követ, haggya úgy allani étfakán; és mikor meg akarja dagasztani, vegye ki az követ, és dagaszta meg a téstát szokás szerent.

Ebben az hólnapban, másodszor szántanak, avagy forgatnak az ősi vetés alá, vagy mindgyárt a földnek kezdetin. Az ferges almákat le köll szedni, és az damaszoknak adni, főképpen mikor sok az alma a fán, hogy az jók nőlhessenek.

185. Ebben az hólnapban fa levelet, avagy az fának leveles ágait köll le vagdalni, és eltenni marhának eledelére.

Ha az jó gyümölcs az fáról le hull, aszallyák meg; mert most köll efféle télre való böcsüt szörözni.

Sz. Jakab, és Sz. Marghit Aszony nap tájban, leg nagyobb szél veszek járnak gyakran.

186. Ezekben az napokban szokott az ragya a szőlőben, és gyümölcsben nagy kárt tenni.

Ebben az hólnapban, szöcskövel horgásznak.

Az Málva rósának gyökerét, az nehézség ellen, akkor köll ásni, mikor a nap az Oroszlánba vagyoni, és az föld nevelkedik, azt apróra metelik, czéznára vonszák, és az nyakára, s az betegnek pulfusra közik.

Ebben

Ebben az hólnapban, gyomlálni köll az szőlőben, és az szőlő tövekre az földet réa vonni, a hol lefolyt.

AUGUSTUS,

Kis Aszony hava.

Ebbe az hólnapba 31. nap vagyoni.

187. V Etni való Búzat és rosof csépelni.

Hízlatni való damaszkat az malomban adni, vagy az ölben rekészteni Sz. Bertalan nap tájban, első fertályán az földnek, mikor az föld nevelkedik.

Sarjút kaszálni, és meg száraztani.

Sz. Bertalan nap után meg köll szünni az juhoknak háromszor való fejéséről, hanem az után kétfér fejjek csak napjában.

188. Vörös hagymát, Sz. Bertalan nap tájban ki szedni.

Ebben az hólnapban is jó fa levelet, úgy mint, Eger fa, nyír fa, tölgy fa levelet gyűíteni, kévekbe könni, jól meg száraztani, és télre eltenni, főképpen a kecskék számára.

Sz. Bertalan nap után, vetés alá szántani.

189. A szőlőben való kapállástól meg szünni.

Az nyári búzat a ház hejára ritkán önteni, és másod, vagy harmad napra meg forgatni.

Sz. János nyaka vágása napjantán, minden levélen valami béllyeg, avagy macula szokott lenni, és ha azon nap eső esik, elvész a dió.

190. Az lovaknak nem köll mingyárt igen nyers zabot adni.

Mikor az gabonát a csűrbe, avagy asztagba rakják, rendesen, és jól egybe rakják az kéveket, hogy közébe ne bújhassanak az egerek.

Ebben az hólnapban föld fogytára, gyűics tyukmonyat, és takd

rakd bé télre, még nem vész. Nyárba leg jobban tarthatni kor-pába, télbe polyvába, sóban elvész.

Augustusba fogják az vad kácsákat leg jobban hálóval, mi-nek előtte jól repülhesse nek. Hasonlóképpen Sz. Jván nap-tájban.

Az lent és kenderet mihelt haza hordgyák, mingyárt ki köll venni, ha meg száratt. Az lennek polyváját, avagy ki vert feje-cskéjét meg-forrallyák és az hizlaló domaszoknak keverik, fő-képpen hogy ha egy egy kevelsé az malomba meg-törrik.

Ebben az hólnapban, az bodzának gyümöleséből csinállyan-nak listariomot, verjék által az szitán, a ki jól akarja, hincse meg-tört fahejjal, és szék fűvel.

192. Sz. Lőrincz nap után nem nő többet az fa.

Ha Nagy Bóldog Afzony napján fényeskedik az nap, jó és bőv bort jelent.

Nagy Bóldog Afzony nap után kezdetik az őszü vetes el. Némelyek mézet-is mecenek az méh kasokból, vagy tókékből ki. Az júhászok pedig valamig az hideg engedi, minden másod-ét szaka az mezőben hállyanak, és délre haza ne hajták az nyáját.

193. Nagy Bóldog Afzony napja között, leg jobb az szarvaso-ka tölni, mind a' szarvokért, s mind az bőrökért. Az szarvasnak szarvából ha két annyit vész, mint az Unikornis szarvából, szinte annyi ereje léfzen. Az szarvasnak gyártot bőréből ha övet metesz, és az szülő Afzonyokra kötöd, igen hasznos.

Sz. Bertalan napját tartják, a parasztoi ősz első napjának, és a minémű idő azon nap esik, olyan léfzen őszel-is. Némely helyeken e tájba szokták a fa gallyat gyűjteni az Juhok, és kecf-kék számára; mert mihelt az első hó harmat esik, mindgyárt meg hervasztya az levelet, le hull, és semmire való.

194. Szent Iván naptól fogva Sz. Bertalan napjáig, póznákra rakják az lépes vészőt, úgy fogják az madarat, Sz. Bertalan nap-tól fogva Sz. Márton napig, az madarászó helyen.

Ezen

Ezen nap tájban, minden madarászatot el kell készíteni; és az hívó madarakat az sörézből, az hová Martiusban tetteék őket, elő köll hezni a világosra, és enekölni hadni.

Ha Sz. Bertalan nap tájban, és Caniculakban igen meleg szolgál, hogy a tócsák-is ki száradnak, vermeket ásnak és vizet töltenek belé, a' körül tört bálnak, hasonlóképpen más tócsa kö-rül-is, ha száraz üdöjár, fok madarat foghatni.

195. Ezen nap tájban el mennek az Gólyák; és az madarak úy tollat kapnak.

Ugyan ezen időben, meg szűnnek a halak hofzattában nőni: hanem hízni kezdenek, és temérdekek léfzenek.

Ebben az hólnapban végy Bak májat, és hájat; az májat törd porrá, az háját olvazd meg, légyen negyed része egy font-nak, szürd által egy ruhán, keverd őszve az májnak porával mint egy galamb tojásnyit, és fél annyi gém hájat, avagy az gémnek szárából való velőt, ha töb velő lehet, annál jobb: tölcs mind őszve egy üvegbe míg meleg, tedd az ló ganéba, hadd két, vagy három hétig meg-tisztulni: meg aluszik megént az üvegbe, és olyan léfzen mint a' faggyú; ezzel élhet sz mikor halat akar sz fogni, akár varsában, akár horoggal.

Ebben az hólnapban szöcsköt, avagy nyers rák lábót tesz-nek a horogra, de előbb le-köll vonni az hejét.

196. Ebben az hólnapban minden féle böcsüt köll szörözni az eseléd számára.

Ebben az hólnapban, ki szedgyék az földből a' fog-hagymát.

Ebben az hólnapban, kíváltképpen a végén, nem köll im-már tyúkot ültetni, hanem ha valaki jó melegben akarná tartani őket őszel.

Az malaczokat, kiker ebben, és négy vagy öt következen-dő hólnapban malaczoznak, az jó gazdák meg-szokták enni; mert nehéz őket télben föll tartani, hamar meg halnak.

F 2

197. Au-

197. Augusztusban harmadszor köll őfzi Vetés alá szántani, és Sz. Bertalan nap előtt el köll végezni. Csépelni.

Némellyek ennek az hólnapnak elin még repát, retket, karó repát vetnek.

Ennek az hónapnak elein, vagy előb-is az lent, és kendert ha jól meg érett, bé hordgyák: és a' dió ha meg érett, le verik, vagy inkább az jövőendő hólnapban.

198. Ebben, és ez jövőendő hólnapban, az éretlen szőlőből, egresből, vad szőlőből, fatold ki az levét, vagy törd meg, nyomd ki; az után azon levét főzd meg, míg meg sűrűdik, és tedd el, három elesztendeig-is el áll; ha mit főzni-akarasz vele, tölcs reátégj fü szerzámot hozzá, nád mézzel edesítsd meg, igen jó.

Ebben az hólnapban, meg tisztogattyák a' jó gazdák az szántó földeket, a' követ ki hánnyák, és az gyomot ki vonnyák, őlvé gyűjtik, meg égetik.

Kútakat, forrásokat keresnek, és egyéb vízi mesterséget készítenek.

199. Némellyek így keresik; Egy ón edényt vésznek, az fél golyóbis formára vagyon, üress; avagy csak egy fazekat, és mikor el enyészik az nap, meg kenik belül olajjal, egy jó maroknyi tisztán ki mosott száraz gyapjat, az közepiben egy kövecskét takarnak, és viáfzal őfzve foglalják: az ón edénynek, vagy fazéknak éppen közepibe függesztik, egy vermet átnak az földben, és arra fordíttyák a' fazekat; de meg kell látni, hogy szintén az közepiben függjön az gyapjú a' fazéknak: földt bé egy tefay magaságra a' fazekat földel hadd álljon egész étszaka úgy; reggel minck előtt az nap föl kél, nyisd meg az edényt és ha víz vagyon azon az helyen, vízi buborékok, és hójagocslákat talál az edényben, és az gyapjú tele lesz vízzel. És ha annyi az nedvesség, hogy csöpögessen, nem mész a' víz; ha pedig csak vékonyon vagyon a' nedvesség, mélyen alá vagyon a' víz. Ha pedig semmi

semmi nedvesség nem találatik, másutt köll keresni.

Más képpen, végy egy égetetlen fazekat, a' ki jól meg száradott, áld el a' mint az előtt őt lányira az földben. Reggel nézd meg, ha el romlott, vagy meg lágyult, víz vágyon ott.

Az egészséges vizet azon ísmérhetni meg, ha semmi íze, szaga, színe nincsen, hanem szép tiszta, és az levegő eghez hasonlót, ha a' mit belé vetesz, annak színet, mingyárt magához vész; és ha tiszta; télbe meleg szabású, nyárba hideg, és hűvös, könnyen megmelegszik, és hamar meg-hűll. És ha boró, lencse, bab, és más efféle bősű hamar meg fő benne. Item, réz edénybe töltik, és meg nem bűszhődik tőle. Item, ha tiszta fazékba főzöd, és annak fenekén semmi nyáltság, főveny, és más efféle nem marad. Item, ha ki azt isza hangos szava van, jó színe. Mind ezekhez, ha könnyű a' víz. Azt pedig így próbálhatod meg: végy egyenlő mértéket, és azzal mérd, az az, mérő serpenyőben, meg latod, melyik könnyebb. Avagy mész egy féle vázomból, két, három, avagy négy egy arányú darabokat, tedd azokat a' vizekbe, melyeket mérni akarasz, mind különben, vedd ki az után a' vízből, függzd föl, hogy ki csöpögjön a' víz belőlök, mérjék meg az után egy más után, és a' ki leg kevesebbet nyom, az a' víz leg könnyebb. Avagy függezd föl azokat a' ruhákat, és a' melly hamarab meg szárad, az könnyebb. Az Cisternákba borostyán fát vessenek, meg jóvúlnak tőle.

201. Továbbá ebben az hólnapban, a' hordókat elő köll készíteni, leg alább bűsz nappal az szedés előtt, és az napra köll tenni, hogy meg száradgvanak.

Az új szőlő vészőktről, ha sok az szőlő rajtok, le köll egy néhányat rólok szakasztani, hogy a' növeje igen vékony ne legyen, és az szőlő meg ne veszen. Az érett szőlőt ha most le szedik, fókáig el-tarthatni.

Vermeket is köll most áfni, a' kikben őfz után, olaj, vagy más féle fatűlthethessenek.

202. Az kik orvoságnak való füveket ásnak, két kiváltekepen való üdőt javallanak annak. Egyiket Augustusnak hólódtól, avagy két Bóldog Aszony nap között. Az másikat, Majusnak hólódtól.

Ebben az hólnapban, az karollyal, és ölyvel való madarászatot el-kezdik.

203. Vargányát, és egyéb száraztani való gombát, a' ki jó, szedhetni, és az kemenczében meg-szárazthatni, télre és nyárra.

Az szőlőben levelezni köll.

A' berenzát, ha télre akarod tartani, hogy meg ne ériék, ha bé vered az edénybe, földbe föllyúl jó friss dió levéllel, az után tapaszt arra friss agyagot bővön, hogy hasadék ne legyen rajta, és úgy tartsad a' pinczében.

SEPTEMBER,

Szent Mihály hava.

Ebben az hólnapban, 30. nap van.

204. **H**A ebben az hólnapban menydörög, sok gabonát várj.

Sz. Egyed nap tájban, az komlót le-szedni.

Búzá és rogot vetni Pénteken; Sz. kereszt föl magasztalása előtt, vagy utánna, utolsó negyedén az hólnak.

Mézet ki venni a' hol szokás közepin az hónap.

Sz. Mihály nap tájban, sőt venni télre.

205. Kendert és lent tilólni, törni, gerbőlni, és mindenképpen el-készíteni a' fonyásra.

Ebben az hólnapban, utólszor köll forgatni; rogot, búzá, és egyéb é féle magot vetni.

Diót le-verni.

Almát, körtvélyt, és egyéb tartani való meg érett gyümölcsöt.

előt le-szedni Sz. Mihály nap tájban, utólsó fertályon; hanem félő az hidegtől hadgyák egy kevesé állani garmadában, az kertben, a' fák alatt, tartoslab léfzen.

206. A' kosokat, az Juhok között köll bocsátani, Sz. Máthe nap tájban, hogy Gyertya Szentelő Bóldog Aszony nap tájban ellyenek; mert a' Juh 21 hetighordozza az fáját.

A' Juhoknak betegségek ellen való jó orvoság, ha azt akarod, hogy meg ne haljanak; de minek előtte őszve bocsáttyák a' kosokat az Juhokkal, avagy minek utánna meg-ellettenek, köll nékiek adni. Végy kö sőt egy jó tála valót, törd jól meg, és szitáld meg, és keverd jól őszve jó erőfeszettel, és jó égett borral, egyikből annyi legyen, mint másikkól, hogy olyan legyen mint az kása törj babért-is, és szitáld őrvény gyökeret hozzá; tedd ezt mind egy úy mázos öreg fazékba, vagy kissébbe, a' mint a' juhok és bárányok száma nagyon, legyen teli véle; égesd jól meg, avagy az kemenczében, avagy Fazekasnál, hogy az sőt olyanná legyen mint az kő; az után törd mind fazekastól őszve egy mosárban, hinc egy, vagy több csatornán eleikben az juhoknak, egynehányszor egy hétben, ha betegeseknek lát czanának; ritkábban, ha egéségeknek léfzenek.

207. Minden féle betegségekét meg-óltalmazhatod, ha meg-száraztad az árpát, és az malomban meg-töreted: száraz ürömnek levelét, és virágját le-vonszod, tisztakender polyvát vé-szelsz, és törött babért, ezeket sóval mind őszve keverd, és az juhoknak Sz. Mihály, és Sz. Márton nap között add, estve minden héten háromszor, ha szép üdő léfzen, de ne hadd inniok reá, minden betegségeket meg-gyógyítja.

Az Juháztoktól Sz. Mihály nap tájban, számot köll venni, az Juhokról és bárányokról; a' ki nem tartani való, el-kell adni.

208. Inventariumokat és laistromot köll csinálni, az Tehenekről-is, és minden féle majorságbeli állatokról; a' mi meg-maradt, föl kell jegyezni.

Ha

Ha ebben az hólnapban, utolsó fertályán az hólnak agyagot ásnak az kemenczékre, házat, csúrt, és más hajlékokat tapasztanak véle, abban nem terem pörzsök, vagy másféle fereg.

Leveles gallyat készíteni télre, az marháknek.

209. Ha mendörög, mikor az nap a Szűznek jelében van, sok esőt jelent, a' ki ötven napig tartani fog.

Ha ebben az hólnapban mendörög, sok gabona léfzen, gyümölcs, és szél.

Ha Sz. Máthe napján tiszta üdö vagyon, nagy bővsége léfzen esztendőre az bornak.

Valamennyi hó harmat vagy dér, Sz. Mihály nap előtt három, vagy négy héttel esik, annyi léfzen Sz. Phülöp, Sz. Iakab napja utánis, vagy mindgyárt előtte, és az szerént rendölik a' szőlős emberek az szőlőnyitást is. Az hó harmat, majd többet árt az dérnél; ha három, vagy négy héttel Sz. Mihály nap előtt hó harmat esik, közönségesen ártani fognak az Majusbéli, az az, Pünkösdi havi hó harmatok a' szőlőnek; kiváltképpen ha Sz. Phülöp és Sz. Iakab napján csendesz üdö léfzen, és semmi szél nem fúj; mert a' szél el fuja a' deret, hogy olly keményen le ne esék és kárt ne tehessen.

210. Az minémű üdö vagyon Sz. Mihály havában, mikor az úy hód föl tetfzik: ollyan üdö léfzen közönségesen őszel is; és ha szép üdö, jó szüretre való üdö fog szolgálni.

Sz. Egyed napján kezdenek az hím szarvasok, a nőstényekkel társalkodni; ha valami szép fenyés napon adgyák hozzájuk magokat, hasonló üdöben valnakis el: és jele az, hogy négy héttel egy más után szép üdö léfzen; ha esőben, hasonlóképpen eső léfzen. Hanéha későbbben adgyák hozzájuk magokat, jele az, hogy későbbben kezdetik az tél is.

211. Ha Sz. Egyed napján jó üdö lével, az ősz is jó léfzen, és bor is.

Meleg ősz, igen jó az szőlőnek: meleg étfzaka édes bort hoz,

hoz, de nem olly egészséges; hideg étfzaka, savanyút, de egészségesbet.

Az madarászat, leg jobb Sz. Mihály nap előtt két héttel, és Sz. Mihály nap után két héttel.

212. Az madarakat teletfzaka meg-tarthatni, ha elsőben meg-mélyesztek, és az béli kihányják, az után egy étfzaka hideg vízben téfzik, az után egynéhányat eczetbe meg főzhetni, némellyeket meg-sűthetni, és az után eczetbe tehetni; és mikor immár félig meg főtt, vagy meg sűlt, az főttet a' maga levében hadgyák, és mindenféle fű szerfzámot téfznek hozzá, úgy mint borfot, gyömbért, szeg fűvet, fa heját, &c. nád mézet, vagy mézet. A' sűlteket is eczetbe téfzik, és mikor meg hűltek, az fazekat fellyül jól be csinállyák, és úgy hadgyák állani. Ha ezekből főzni akarnak, borba főzzék, vagy fele eczetbe, fele vízben, de jobbak borban; Tengeri szőlőt, apróra metélt almát, ha ki akarja mondolát, nád mézet, sáfrántis s-adgyon hozza.

213. Ha ki azt akarja, hogy az veres mogyoró fá jól gyümölcsözzék, Sz. Lampert napján, az az 17. Septemb. avagy egy kevelsé előbb, avagy egy kevelsé utóbb ültesse el, jó, és sok gyümölcsöt hoz: nem árt, ha az levele rajta léfz is a' fának; más üdöben nem léfzen ollyan jó.

Lámpredák leg jobbak őszel, és kikeletkor be csinálnijs, ollyan mint a kilencz szemű hal, és azt is: Sz. Iakab naptól fogva bőjtig fogják az part mellett várásban, sőtént fonnak a mellett; hogy se egy felől, se más felől el nemehessen. Mikor be csinállyák, elsőben meleg fűsvízben meg-főzik, az után szép tiszta ruhával meg-törlik, meg-sűtik lassan a mint szokás: az után egy tiszta hordocskát vésznek, a feneket meg-hintik borfál; az után egy rend halat raknak, az után borfot, gyömbért, szeg fűvet, fahejat mind őszve kevernek, s-azzal hintik a halat, s-meg más rendet raknak, s-úgy hintik, mig meg-telik a hordocska: az után jó

ber ezeret töltenek reá, s erőssen meg-nyomtattyák, bé cfinál-
lák, efsztendeig- is el-áll.

214. Az ki fiatal csemeteket ültetni akar, vagy tölgy fát, vagy
más fát, Sz. Lampert napján ültessé, avagy három nappal előtte,
vagy három nappal utána hold töltet tájba, a mely történik, mikor
az nap egyenlő az éfszakával; némelyek most tartják jónak a
fának ültetését, hogy nem mint kikeletkor, nóha talám jobb vol-
na az után ültetni. Arra-is reá kell vigyázni, hogy úgy fordítsák
nap kelet felé a fát, amint az előtt állottak az földben. Az
gyökerek alá kevés ganét hánnyanak, avagy azgyökere környül.

Barack, cseresznye, szilva, &c. magot tedd harmad napig mé-
zes vízben, az után tedd őszel jó földben, vagy fazékba az haz-
ban, Marciusban vagy Bőjtmás havában vedd ki, s oda ültessé, a
hová akarod. Az köves gyümölcs fát, az mint cseresznyét,
szilvát, &c. valamikor akarod őszel által ültetheted. Az fát-
is őszel meg-nyesheted, és az hejában való ágokat le vagdalha-
rod.

215. Ebben az hólnapban az fenyő magot le köll verni. és ha
ültetni akarod- hold töltére cselekedgyed.
A' diótha meg kopácsollyák, tegyék egyedenyben, hogy az le-
velegő ég hozzá ne férhessen, és úgy tártfák az pinczében a geren-
dán, szép frissen meg marad. Hasznoképpen a meggyoró. Né-
melyek fővenybe tartják.

Igen hasznos a gyümölcs fának, ha ebben az hólnapban
a gyökereket ki nyitják, hogy valamennyire meglátrathassa-
nak, és ganét tegyenek reájok, mellyet az elő a földbe mossón,
hogy a gyökerét meg hathassa; az után megent földel bé fedhet-
ni, hogy az hideg ne ártson neki. Reá köll vigyázni, hogy meg
ne sértsék az gyökerét.

216. Ha az barack levélnek ki facsarod a levét, és az gelesztás
gyermeknek meg-adod innya, avagy ha az levét a köldökére
kötöd, meg őli a gelesztat,

Ebben

Ebben az hólnapban, fiatal nyírfát ültetnek.

Ebben az hólnapban jó pacfirtát, fűrtet, fogoly madarat, és
több e féleket fogni. Mikor a vad lúdak el kezdenek menni, és
immár mennek; az mely repülések három vagy négy hétig tart,
akkor leg-jobb madarászó üdö vagyon; mert csak akkor kezd
menni, mikor hideg vagyon, mikor meleg vagyon, meg nem in-
dúl. Ha nyárba sok eső vagyon, meg hálnak az fészkekbe a ma-
darkák, vízzel, vagy hideggel; azért őszel kevés madarat fog-
hatni.

217. Ha ki eszebe vészi, hogy hofzú tél leszén (azt pedig eszé-
ben veheti az ember, hajó meleg vagyon őszel, és sokáig tart, mert
hofzú tel következik utánna) későbbben bocfálta a koft az juhok-
hoz, ugymint, Sz. Mihály nap tájban.

Szent Mihály nap tájban a' halak, az víznek fenekére, és
mélyére mennek, s el-bújnak.

Sz. Mihály nap után az iffiú lúdakat, a' hizlalóban rekesz-
tük, mikor immár szintén meg nő az collok, és jó húsban
vannak.

218. Az őszivetés, leg jobb Sz. Mihály nap előtt, két, vagy
három hettel, avagy annyi üdövé az után. Előbb kell az magas,
és fővenyes földeket bé vetni, hogy sem mint az alacson, és lapály
helyeket. Az fővenyes földeket előbb bé vetni kell, és az után
forgatni, és egy kevesé boronálni, hogy csak igényes legyen. Ha
az úy hold előtt, vagy utánna három nappal vetf búzát, nem
nő abban konkoly. Némely helyeken Kántor hétben vetnek.

Az hó harmat felől ilyen observatiojok vagyon a' paraf-
zoknak, hogy valahány napon Sz. Mihály napja előtt esik az hó-
harmat, annyi napon esik Sz. György nap után is, és hideg leszén;
ha hamar Sz. Bertalan nap után, későbbben vetnek.

219. Az Télnek pedig forgásáról ilyen jóvendölések vagyon:
Egy kevesé Sz. Mihály nap előtt, vagy utánna, vagy azon nap is,
az tölgy fán termő gubacsfot meg háltyák, és ha pókot találnak
benn,

G 2

benne, szerencsétlen esztendőnek itélik; ha legyet, közep szerencsétlen való esztendőnek; ha fergécskét, jó esztendőt várnak; ha semmit, dög halált. Ismét, ha e féle gubacs, úgy mint Sz. Mihály nap tájban, és az után hamar meg-érlik, és bőven, terem, idején való telet, és Karácson előtt fok havat jelent. Ha belől szép nyers, és friss, jó, és gyümölcseivel bővelkedő nyár léfzen; Ha belől rothatt, és nedves, hasonloképpen nedves, és szomorú nyártól tartanak. Ha pedig belől száraz, és fonnyatt, a' nyár is meleg, és száraz, az ő jövőendölések szerént.

220. Az szélre-is igen reá vigyáznak a' parasztok, Sz. Mihály napján reggel hat órától fogva, estve hat óráig, tulajdonítván rend szerént minden órát minden hólnapnak, esztendő által, és valamínémű szél fúj azon órában, olyan szél fúj az tulajdonított hólnapbann-is; úgy mint reggel hat órától fogva hétig, tulajdonítatik Januariushnak; hét órától fogva nyolczig Februariushnak, és így rendel.

Sz. Mihály nap tájban az ártányokat, és más hizlalni való lamaszokat, az ólban rekesztik hizlalni; az kikat pedig az tölgy, vagy birkákra hajtának, hamar utánna: hogy meg ne elaponyanak, mert ilyenkor még jó húsba vannak; mivel a' cséplők után-is szedegettek valami magot, és az tarlókon-is.

221. Az nedves, és lapály földeket hőlő fogytára, az magas és száraz helyen való földeket, hőlő töltékre kell bé vetni.

Ebben az hólnapban, télre való salátát, Olasz kaporfát, és fejeset vetethetni, sárga és fejér repát-is, fokhagymát ültethetni.

Ebben az hólnapban, fok külömb külömb féle halászat vagy. Az pontyokat-is ki halászfűzák, és más tókba vetik az nevelésre; az ivadékot-is ki fogják, és más tóba hánnyák, a' hol nagyobb helyek vagy az nevedezésre. Horoggal fogják az halakat bögöllyel, ha az szárnyait el szakasztják. Item, nyers bűdös rák lábba, és farkal, de az heját le vonnyák.

222. Mikor az vetésnek ideje vagy, jól kell az szántó lovakat

kat tartani, reggel, estve, étszaka-is jól enni adni. Négy héttel Sz. Mihály nap után, avagy mikor a' derek kezdenek lenni, nem egészséges, ha a' lovakat az mezőben legeltetik: hanem mikor az hóharmat el megyen az kertben; mindazon által, reggel, estve ennük kell adni. mert akkor a' fű igen erősen az baromnak, azért kölletik étszaka az tehéneknek-is valami jó szalmát vetni, főkeppén ha nappal keveset ehetik.

Ebben az hólnapban leg jobb sodort fűtöltni, és bárány czímert.

223. Úy réteket irtani, az régieket meg-tisztítani.

Hőlő fogytakor az kertekben, az ágyakat meg áshatni, és ganéjozhatni ki keletre, hogy bé vessék.

A' cruspánt, és spalérokat a' kertekben megnyírhetni. Ha az fejér ribesznék, avagy Sz. János szőlőczkéjének el vágiak a' tejetalkalmatos időben, az az, mikor a' levele el hull, és annak egy kevesét meg-vakaryán az heját alúl, szorgalmasan a' földben el ültetik, és esztendeig úgy hadgyák, gyökeret vér; az után meg máshová ültethetni. Hasonloképpen az birs-alma ágat-is.

224. Ha szép idő vagy ebben az hólnapban, el-vehetni valamit a' méhektől az lépes mézből, de úgy, hogy nékik-is maradjon annyi, kivel teletszaka meg-érhesék.

Minden féle madarászattal vigáztalhattya az ember őszel magát, törrel, léppel, hálóval. öreg madarakkal; reggel, estve az pacfirtákat hálókkal, pinyokákat-is hasonloképpen. Az vízi madarakat-is puskákkal lövöldözheri. Négy deszkából egy szálát csinálhatni, annak az elein egy gunyót faásból, föllyúl légyenyítva, s-hátul-is, előls-két felől légyen likacska rajta, a' kin az puskát ki tehesse; az szálnak közepin légyen egy öreg lik, a' kin a' csáklyát bé tehessek, és az által igazgathassa az szálát, hogy a' madarakhoz közelgethessen, és meg-lőhesse őket: meg találván őket, a' vízi kutya ki hozza.

225. A' ki sarjút akar kaszálni, Sz. Bertalan napjától fogva,

Sz. Mihály napjáig haggya a' füvet a' réten: az után, vagy előbb is, meg-kaszálhattya, hogy meg-száradhasson.

Csepléskor, tűpnak szalmát hadgyanak, házat fődni véle, fecskát merélni belőle, &c. és azt szorgalmasan megtartsák.

Hasonlóképpen polyvát a' barom finak. Há az polyvát, és lávor fának a' levelét meg-száraztad az napon, és a' közzé tészed az szőlő görözdöket, fokáig és szépen meg-állanak.

OCTOBER,

Mind Szent hava.

Ebben az hónapban, 31. nap van.

226. **E**bben az hónapban, szőlőt köll szedni, ha jól meg-érte, és presolni: főképpen ha egyszer, vagy kétszer meg-csipi a' dér, az üdönék alkalmazósága szerént; mert a' szőlő, az ő érétségében nem maradhat, tovább hat napnál, avagy egy negyedéig az hódnak; a' ki előbb széd, annak álhatalan bora lesz; a' ki később, kárt tézen az szőlő veszőnek. A' ki hód töltére szed, jobb, és erősebb bora lesz, hogy nem mint az úy hódra. Leg-jobb szedni, mikor az hód teli; A' ki azt akarja, hogy nyúlós ne legyen a bora, hód fogytára szedgyen.

Káposztát le vagdalni, tizen egy, vagy tizen negyedik nap tájában ennek az hónap. Sárga, és fehér repát ki-átni, utolsó fertályon.

227. Sörnek való szaladot, és árpát készíteni

Télre való fát, és rést vágni utolsó fertályon.

Halas tókat ki halászni Sz. Gál nap tájban, az az, 14. Oktobr.

A' szőlőt befődni, a' hol szokás, és karót vonni.

228. Káposzta, és répa levelet, a' ház hejára hordani, meg-száraztani, hogy télbe a' hol kevés az eledel, a' marhának meg-szözhessék.

A' szántó

A' szántó földeket, és szőlőket megént ganéjozni kell; ha az idő, és alkalmazóság engedi, az mit télben köllene el végezni.

Télre való kerti veteményeket, ennek az hónap 16. napja előtt, kikell a' földből szedni, és a' pinczébe vinni: főképpen azokat, a' kikettél után magnak hadni akarnak.

229. Ebben az hónapban gyümölcs fákat, úgy mint almát, körtvélyt, cserefnyét, és több efféle kemény fákat, által-ültethetni. Hasonlóképpen vad fákat, a' kik őltani valók lesznek, két vagy három nappal hód tölte előtt, vagy utána.

Azonképpen salátát, káposztát, és a' mit Augustusban vetettek, által-ültethetni.

Sz. Gál nap tájban, az az 16. meg érik a' mak, azért szedni kell.

230. Az erdej damaszoknak vadászása, el kezdetik,

A' káposztas földekre ganét hordani, és télben reájok köll forgatni.

Az borfó, és lednek szalmát, kít tisztán bé hordottak, és ki vertek Karácson előtt, az szena közzé keverjék, és a' lovaknak adgyák meg enni: igen hasznos a' geleszta, és féreg ellen.

Az tyúkoknak ha a' zabot meg főzik, és melegen enniük vetik Sz. Marton nap tájban, és az után; fokát, és igen tojnak.

231. Ha őszel a' fákról nem örömezt hull el az levél; hosszú, és kemény télnek jele.

Sz. Gál nap után tehén húst; bárány húst, disznó húst, lúdat és több e' fele húst jó be főzni, kó főval; és vagy az főban hagyni, vagy füstre hánni.

Az fákat ebben az hónapban meg nyeshetni, és a' haszontalan ágakat le-vagdalhatni. Hasonlóképpen, az gyökérén nőtt fiatal növényeket le-mecélni, a' gyökerekre ganéjt hánni, és kikettélkor egy keveset ki nyitni, hogy valami szellő meheessen a' gyökérre; de akkor nem köll ganéjozni.

232. Ebben

232. Ebben az hónapban, jól kell a barmot tartani, hogy a telet meg alhassa: kiváltképpen az botjakat.

Az damaszokat, a hizlaló ólban vetni, minék előtte a hideg, és tél bé lépjek; mert egyébként, minden bizálok ki fog a testekből, és karácson hóban való tartások hezában leszen: és noha láttatnak hízni valamit, de még sem lesznek olly kővérek, mint mikor Októberbe, és November közepin hizlallják őket. Nemelleyek mingyárt Húsvet után kezdik el az hizlalást, és nyarat szaka lassan lassan hizlallják őket, hogy Sz. Márton nap tájban jó kővérek legyenek, és le verhessek.

233. Retek minden féleméreg ellen jó, kiváltképpen a kigyó és Scorpio marása ellen; ha ki egy kis szelteske reket tészen a scorpiora mingyárt meg hal tőle; és ha valakit az Scorpio megmar, egyék reket reá nem árthat neki.

Ha az tölgy fák fok makkot hoznak, nehéz, és hosszú tél következik utánna.

Mindengyümölcsöt, az hód nevelkedésére köll le-fűzeni, tisztá udoban.

Az foghagyma igen jó minden méreg ellen, a dühös ebnek marása, kigyó és egyéb mérges féreg csipése ellen; az rosz, és egségtelen viznek itala ellen, ha réggel ehomra eszi az ember.

Igen szükség az szántó vető embernek tudni, ha hosszú a vagy rövid tél lesz, és az következő; mert ha eszébe vészi, hogy hosszú tél lesz, bővebben köll az magot vetni, mivel az hosszú télben fok kivész az földből; ha rövid, ritkábban. Eszt pedig eszébe veheti abból, ha az hét Csillag, kiket a Deákok Plejadefnek hinak, az Magyarok Fias tyúknak, Októbernek végén minék előtte el-enyészének, eső esik, bővesztendő lesz; ha pedig akkor, mikor le mennek, együtt esik az eső, közép szerént való esztendő lesz, nem igen idején, nem igen későn. Ha pedig akkor kezd esni, minék utánna immár az fias tyúk le ment, hosszú telet várhatni; azért a' márhának eledelét, ahöz alkalmaztassa, mert

mert azt utólya a' télnek, nehezebben esik a' baromnak, hogy nem mint az eleje, az kikerakkor kevés szénácskával, farijával, ocsúval, kell tartani, hogy télbe meg ne szakaszkodgyanak,

235. Az Eső s-hó felől, illyen itéletet tartanak az parasztok, és azt mondgyák; hogy minék utánna az első hó esik, olvassa meg az ember hány nap vagyon az következő úy hódig, annyi hó esik azon teletszakán. Némelleyek pedig meg fordítják, s azt tartják; hogy valamennyi nap vagyon az első hó között, és az el múlt úyság között, annyiszor esik azon teletszaka az hó. Az ki akarja, proballya meg mind a' kettőt.

Ha ebben az hónapban, fok levél marad a' fákön, fok hernyú-is lesz.

236. Sz. Gál nap után, akár minemű mathác akarsz, le vághat, bé szózhatsz, és húsát fűtre hánthatod; ne félted hogy meg bűdösödjék.

Ebben az hónapban, jó kútakat ásni, árkokat tisztítani, és egyéb vízkörül való munkát el végezni.

NOVEMBER,

Sz. András hava.

Ebben az hónapban 30. nap vagyon.

237. **H**izlalni való ökrökét, Mind Sz. nap tájban, az istállóban kell körni.

Lisztet öröltetni télre, Sz. Márton nap tájban.

Az mit az előt való hónapban, a' tavaszi vetésre való földek munkájában el nem végeztek, úgy mint, ganejozást, forgatást; azt el végezhetik ebben az hónapban, ha az idő engedi.

238. Ha más dolgot nem talál az gazda ember, fát hordgyon télre.

Reá kell vigyázni a' cséplőkre hogy idején, és jól csépeljenek, a' hosszú szalmát meg hadgyák súpnak.

H

Mind

Mind Szent napján (azt tartják a paraszt emberek) ha ki az erdőre megyen, és az Bik fából egy ágat le vag, ha az ág belől száraz, meleg telet várjon; ha pedig nedves, hideget. Ha az yetések elsőben meg fagnak, és az után hó esik reájok, igen jó.

239. Mind Sz. nap estin, metsz le egy ágacska, akár nyírfa, akár fűzfa legyen, ásd el a földben egy téfnyire és kőverkezendő Karácson étfaka ásd ki, s-mindgyárt ölcse bé más gyümölcsös fában, kinek egyenlő temérdeksege lesz; és azon éftendőben meg foganoszik.

Ha az első hó Novemberbe, avagy Septemberbe nedves földre esik, kiváltképpen három nappal el kezdvén Sz. Márton nap előtt, harmincz napig, el-vész az yetés, és drágaság következik. Hasonlóképpen, ha ezekben az üdőkben eső esik, és mindgyárt fagy követi, igen ártalmas a gabonának.

240. Az minemű üdő lesz, Sz. Márton nap előtt való három naptól fogva, az hónapnak végéig; olyan üdő lesz Martiusbann-is.

Ebben az hónapban egynéhány tyúkot meleg házban kell tartani; hogy hamarabb tojjanak és ki-költsek.

241. Ebben az hónapban, még a kosokat a Juhokhoz, és a Bakokat, a kecskekhez bocsáthatni.

Karácson előtt jól kell az barmot tartani, hogy meg ne faszakodgyék, de nem kell farjút adni neki.

Sz. Mihály nap után, az minemű nyírfa leveles gallyat levágtak, és megszáraztottak, annak levelét télben örömet meg eszik a tehenek, főképpen ha más eledelck nincsen.

242. Most kezdődik el az fonyásra, és tolnak fosztására, való üdő, s-egész tel étfaka tart.

Sz. Márton napjára, igen reá vigyáztak az régiek, és azt tartották felőle; hogy ha azon a napon nedves, és ködös üdő lével, áthatatlan tél lesz; ha fényeskedik az nap, kemény tél következik. Hasonlóképpen Sz. Márton Lúdgyaral-is jövendőllőtek

az télnek állapotját, meg sűrűvén az lúdat, és le éven az mellye elontyárul a húsát: az első részét az nyakánál, tulajdonították Karácsonig való üdőnek; az utolsó részét, Karácson után valónak; az után a színéről azt jövendőllőtek, hogy a fejer szín havat, és esőt jelent; az verhenyeges szín, nagy hideget.

243. Novemberbe, Decemberbe, Januarius, s-Februariusba, megölhetni ökröket, damaszokat, teheneket, botjúkat, bárányokat, lúdak, s-ec bé főzhatni, és fűstre hánnyhatni.

Sz. András havának 24. napján kezdeték a Régiek az telet, azért azt tartották, hogy valami üdő szolgál azon az napon, olyan üdőt jövendőllőtek éftendőnek forgánn-is. Tovább azt mondották, hogy valamiképpen azon nap mutattya magát, olyan lesz December-is, avagy Karácson hava; minemű üdő szolgál 25. napján, olyan lesz Januarius-is, avagy Boldog Ászony hava; minemű 26. Novembernek, olyan Februarius, avagy Bőjt első hó-is; és így rendel, az hónapok végéig.

Vigyázz jól az szőlő venyikére, ha az jól meg-érett, szép vörös, és kővér, jó bort jövendőllőtek, a következő éftendőre.

244. Gesztenyét ebben, avagy jövendő hónapban, egy lika-ésof székben kell az földben tenni, úgy hogy egyik az másikak ne érje; de előbb az vízbe hánnyad őket, és a ki fenékre megyen, az jó; tedd az után szellős helyre; de ne igen hidegre, öntözd meg gyakran, az után mikor ki csirázik, Martiusban el ültethetni alkalmas helyre; de mindenkor kettőt egymás mellé, az mint a fajtás úgy jobban nő; még kívánnya a kővér, és nedves földet. Hasonlóképpen baraczk, és mondola magot-is ültethetni, csak hogy a gesztenyét hegyével föl kell fordítani, a mondolat pedig alá.

Mind szelid, s-mind vad fát ültethetni, még ebben az hónapban, ha az üdő enged.

Ebben az hónapban, jól kell az lúdat tartani, hogy hamarabb tojjanak, és költsenek; de nem kell fölöttébb enniek adni; mert ha igen kővérek, nem tojnak. H 1 245 Az

245. Az kinek rühes, fakadékos, és kofzos keze vagyon, kenye meg fejr lúdnak hájjával, és meg-gyógyúl; mert meg szárazta.

Az Régiek, az esztendőnek száraz, és nedves völtárul, így jövendöllőttek; Sz. András estin, egy üveget teli csfordúltig töltöttek vízzel, és az asztalra tötték érszaka; ha magától ki-folyt az üvegből a vízben valami, nedves esztendőt vártak; Ha pedig semmi kinem folyt, hanem úgy maradt, száraz esztendőt.

Az ló ganéj, nem jó az földekre, sekertekbe, avagy szőlőbe, fölöttébb való melegsége miatt: hanem ha igen megfagytak volna az földek.

246. Az barmot négy héttel karácson előtt, és négy héttel utánna, jól kell tartani; mert így könnyebben el-szenvedheti az telet.

Az Scabiosa, az az, vár vagy rüh ellen való fünek, (nemelylek ördög harapta, pesma, vagy löprű fünek. hijak) gyökerét ásd ki mikor az Nap a' Nyilafnak jelében vagyon: hátsíed meg hosszúkásan, szárazd meg, és mikor a gyermek meg varasúl avagy fakedoz, tedd az italában, s-arrul igyek: meg-tisztíttya a májját, minden nyálas nedvességet meg-apaszt és meg-gyógyitrya az rühet.

247. Mikor az régi fák rosz, faletromos, és sovány földben vannak, s-azért el akarnak veszni, és nyárba az levelek meg-sárgodnak: azoknak gyökeréig a földet ki kell ásni, és tóbúl, patakbúl, erdőrül, avagy másfannan való hűvös és nedves földet kell helyeken tölteni. Némelylek őszel reggel az ökör nyálat, avagy har-matos pókhálót az rétekrül, vagy tarlókrül, avagy füves helyekrül föl-szedik, azt rakják a fának gyökerére, az után jó földel bé földik.

248. Azt is esztünkben kell vennünk az fának nyelésében, hogy ha azt akarjuk, hogy a fa megént ki verjen és nőjjön, azt hód

hód töltére kell vágatnak, avagy metszenünk: az mit pedig akarunk, hogy ne nőjjön többet, hód fogytára. Ezekrül többet az Magyar kertésznél.

DECEMBER,

Karácson hava.

Ebben az hónapban 31. nap vagyon.

249. **H**ízalt ártányokat, utolsó fertályra meg kell ölni, tartósabbak.

A' Tókra vigyázni kell, és jól meg tisztítani: ha be-fagynak, szorgalmasan léceket kell raitok vágni, hogy az halak meg ne füllyanak a jég alatt.

Mikor az üdő engedi, a' juhokat ki-hajtogassák. A' Májorban gyakran meg köll tekinteni ha vetneké szénát, vagy szalmát a' teheneknek, és nem tekozolva.

Az gyümölcsnek ki szedni az rothattyát.

250. Sz. Lucza Afzony napján, meg-szűnnek az emberben az esztendő, és hosszú betegségek.

Ha Karácson hóban menydörög, bőven lesznek az szelek.

Ebben az hóban fogják az Farkasokat, rókákat, nyúlakat, Fogoly és Császár madarakat, Fácánokat.

Az Ludaknak karácson előtt való hétben, nem fölöttébb, de eleget kellennick adni: karácson után pedig kevesebbet, hogy igen meg ne hizzanak, és így többet tojjanak.

Ebben az hónapban, Eger fa levélet téznek az juhoknak eleikben, a' kik abban nem akarnak enni, nehezen fognak esztendőre meg maradni.

Ebben az hónapban Sz. János kenyérének magvát kell elültetni; de elsőben hat, vagy hét nap nád mézes, vagy mézes víz-

ben ásztrálák bé, az után egy lyukas fazékban jó földben ültetésék, és Martiusban mind földestül mászóra kell tenni, úgy, hogy egy úyny, mélysége legyen csak, hogy ki csírázhassék. Ha jól ki csírázott, hadd nőjön egy új nyira az földből ki, hogy az földben meg né süllyon az után minden harmad nap mézes vízzel kell öntözni.

252. Sz. Kelemen napján kezderik az tél el; úszógós Sz. Péter napján végezódik.

Télben ne restelje a gazda meg tekinteni az istállóban az barmot háromszor, s-négyszer-is napjában; hasonloképpen a gazdászony az teheneket, hogy eledelék legyen. Karácson előtt, valtag eledelt kell nekik vetni: Karácson után győnébbet. Vigyázzanak rá, hogy ha az istállóba tartják az marhát, minden lila csákát be csinállyanak, hogy az hideg szél, és hó, rájuk ne menyen.

253. Ebben az hónapban, az tyukoknak pirított kenyérrel kell vetni, borsot, avagy árpát, a kité az kemenczében ászaltak: így fokot tojnak, de igen meg né hízzanak.

Az méheket meg kell óltalmazni az egerektől, madaraktól. Bé-is kell az méh kasokat tenni, mikor hó esik; mert egyébként meg vakúlnak tőle. Küllő zöld madár, hosszú orrával likakó szokott csinálni a méh kasokon; azért tört kell oda vetni, és meg-fogja magát.

254. Az mély kenyérrel ebben az hónapban sűrűnek, él tart Pünkösdi-is.

Karácson előtt az nedvesség nem árt az vetésnek, hanem az után.

Télbe az gazda ember, jól rá vigyázzon az alkalmas időre, és akkor hordgyon ganét az szántó földekre, az után hamar el-hinése, hogy kővérség az hó és nedvesség által bé vegye az föld: mert ha meg fagy, a hideg azt mind ki-szija, és kevés hatna léfzen.

Az

Az ki pirított húst akar füstölteni, hogy nyárban el tarsson, ebben az hóban füstöllye.

255. Karácsonról fogva ki keletig, mikor a Nap egyenlő az Északiával, a kasokat az Emékkal együtt kell hadni, és mikor valamely ezek közül meg fogantozik, különb kell rekeszteni malaczival együtt, így nyárba malaczoznak; mert télbe hamar meg-veszi őket az hideg. Nemelylek azt tartják, hogy leg jobb Januariusban, és Februariusban öltve bocsátani, és az után Aprilisben, vagy Majusban malaczoznak. Mert az Emé négy hónapig, vagy 18. hétig hordoz. Nemelylek nem igen vigyáznak arra-is, hanem mind együtt tartják őket. Leg jobb az malacz enni, mikor négy, vagy öt heti.

Télben mikor jól meg fagy, minden jó gazda bé hordgya fáját, kivel esztendő által él, és alkalmas helyre rakja, s-üdöben vagja.

256. Ebben az hónapban épületre való fát kell vágni, mikor az föld a föld alatt vagy on, két vagy három nappal az új föld előtt, abban nem esik az szű, hanem áthatatos léfzen.

Nyárban az nyulak nem ártanak az fának, télben sem, ha meg nem esik az hó a földet; de mikor igen meg fagy, és éppen bé lepi a hó az földet, akkor örömezt meg-rágnak a fiatal fát. Hogy azt ne cselekedgyék, pökjé kezébe, és azzal az nyáladdal kend meg a fiatal fát, avagy az óltott ágat, nem bántják a nyulak; avagy mikor óltani akariz, és el készitett az óltani való ágcskát, yond által egyszer a szádon az ágat. Avagy kend meg a tőkét a fának ténen ganéjal, kiből ökor epe, és ürmön lév öltve légyen keverve.

257. Ebben, és ez jövőendő hónapban, a fákra lefedgyék a hernyú fészkeket.

Mikor télben igen meg fagy, az lovaknak patkójokat meg kell élesíteni, és hegyesíteni, hogy a jégen el ne csuszamodgyanak.

Az télnek rövid vagy hosszú voltát észbe veheti az ember, ha

ha a' Fülemlé, a kit szobában tartanak, hamar Karácson után énekelni kezd, (egy ilyen ez 1663. éft. Jan. 8. kezdett, és azóta minden nap szépen énekel Nagy-Szombatba) el közelget a nyár; ha pedig későn, az nyáris-el késik.

258 Ha Januariusban, Februariusban, Decemberbe kevés hó, fagy, és hideg szolgál, örömeft Martiusban, és Aprilisben a mit el mutatott, meg téríti: mert az mint mondgyák, a zöld és meleg karácson, örömeft fejer Húsvetet vonson maga után.

Az halászok azt tartják, hogy ha a csukának az máija elől hegyes, és hátul az epeje felé széles, nagy hideg következik.

Ha karácson éjszakán az borok, a hordókból ki folynak az aknáján, jó bor esztendő következik.

259. Ha Karácson estin s-étfzaka tiszta, és esendesz üdö vagy, szél és eső nélkül, reggel szépen fényeskedik az Nap; abban az esztendőben fok bor lesz.

Ha Karácson napja, hód nevelkedésére esik, jó esztendő lesz: és annál jobb, mentül közelebb az új hódhoz. Ha pedig hód fogytára jún, kemény esztendő lesz: és mentül közelebb az végéhez, annál kegyetlenb.

Sókat tartottanak a Régiek, Karácson előtt, vagy után a val Ió tizen két nap, és étfzaka felől; mert egész esztendő által, nín-osen álhatatlanb üdö, mint ebben az 12. napban, kiktől nem mind egy ítéletben vannak az Mathematicusók is; mert némelyek, Sz. Lucza Afzony napjától fogva kezdik el az olvasást, úgy hogy Sz. Lucza Afzony napja Januariusnak, avagy Bóldog Afzony havának tulajdonítsák; az után való nap Februariusnak, avagy Bőjt-elő hónap. Az harmadik Martiusnak, avagy Bőjtmás hónap, és mindig rendel. Némelyek, alkalmatosabbnak ítélik és igazabbnak: ha azt az 12. napot, Karácson estin kezdik el számlálni, úgy hogy némelyek szorgalmatos vigyázások szerént, igen reá találtak, és meg nem csalatkoztak, kihez képest ők is az árpa vetést rendelték. Ezek pedig a' számlálást Karácson estin kezdé.

estin kezdték el; És valaminémü üdö esett esztendő fogva; Karácson éjszéléig, olyan üdö jövendőtek Januariusnak első fertályán. Ejszél fogva reggelig, második fertályán Januariusnak: Reggeltől fogva délig karácson napján, harmadik fertályán Januariusnak. Dél fogva esztél, negyedik fertályán. Használóképpen, eszté Karácson napján éjszéléig való üdö, Februarius első fertályának tulajdonították; Ejszél fogva reggelig, második, &c. és így, bizonyossan tudta, a ki arra vigyázott, esztendő által, minden hónap fertályán, minémü üdö fog szolgálni. Ebben pedig a ki bizonyosabb akar lenni, próbálja meg maga.

260. Karácson estin, napján, és következő jeles Sz. Innepken; mikor az mindenható Istennek, az Emberi nemzetséghez való fok jöteményiért hálát, és illendő böcsületet kellene adnunk, kíváltképpen, hogy az ő egyetlen egy fiút, emberi természetben öltöztette, és az ő meg-teszteléseivel hasonlóvá tette hozzánk, ki által minket meg-szabadított; akkor fok hálátlan emberek azzal a tisztelettel, melyet Istenünknek kellene tulajdonítanunk: az ő fok ördögi babonázásokkal, az pokolbéli Sátánnak adóznak, és lelkeket neki áldozzák. És nőha ezekben az jeles napokban, fok mód-nélkül, és Isten ellen való varásásokkal akarnak jövendőt mondani, és a természetnek elrejtett titkait ki-nyilatkoztatni; mind azon által, az régi szorgalmatos figyelmezőekkel, ugyan jövendőlhenni természet szerént is az üdönek forgásáról, nem külömben, mint az Mathematicusok az ő Calendariumokban, *præcündendo ab Astrologia Iudiciaria*, a ki az Anyaszent-Egyházról tiltva vagy.

Azért azon kívül, az mit előbb mondottunk a 12. nap, és étszakán kívül, azt tartották az régiek.

261. I. Hogy ha valamely tyúk ebben az 12. napban tojott, azt az tojást szorgalmatosan meg-tartották, az hidegtől megoltalmazták, és mentül hamarabb valamely tyúk kotlott, az alá tették, leg szebb tyúkfiaik költék ki belőlök.

II. Az juhászok azt ítélték, hogy noha valamely akolba Karácson napján találatott ifjú bárányka, mind azon által, az juhok alkalmatosabb, és hasznosabb ellése az után három, négy, és ötödik hét mulván lévőlt.

III. Ha ki Karácson estin valami magot vét, akár az hóra-is, el nem vész.

262. IV. Karácson éjszakán észébe veheti a gazda ember, mellyik az baromfi közzül tartani való léfzen, s-mellyik nem, ha az üdöre vigyáz; mert ha éjszél előtt sötét, és főlyhős az üdö, a barom, a ki Karácson előtt idején lett, nem léfzen állandó és tartós. Ha pedig Karácson éjszakán éjszél után szép tiszta az ég, a Karácson után lett baromfi tartóssabb; és viszontág, ha éjszél előtt tiszta az üdö, és éjszél után homályos, tartóssabb amaz ennél.

Hasonló képpen az szantó vető ember, észébe veheti, minémű gabona mag leg jobban foganoszik meg, és teremni fog a jövődö, esztendőben, ugyan ezen Karácson éjszakán, forgó üdörül; mert ha Karácson esti éjszél homályos, jele hogy az idején való vetés el vész, és nem igenterem; hanem ha abban az homályban délrül fújna az szél éjszél előtt. Ha pedig éjszél előtt tiszta az üdö, jele hogy az idején való vetés, jól fog szolgálni.

263. Továbbá, ha Karácson éjszakán éjszél előtt, vagy utánna sötét és homályos az üdö, igen nedves, s az gabonának ártalmas, s magtalan esztendőt jelent; hanem ha az szél, azon éjszakán délrül, vagy napkeletrül támadna.

Igy, ha egész éjszaka, szép tiszta volna: igen bőv, és tenyésző esztendőt jelentene; kiváltképpen az Rosnak, ha jó széllel yetették. Azonképpen az késő vetés jó léfzen, ha éjszél után tiszta üdö szolgál.

Ha éjszélkor tiszta, és éjszél előtt homályos volt, és sötét, és az után-is, az az, éjszél után homályos; az közép vetés leg jobb, kiváltképpen, ha tíz órától fogva éjszél előtt, egy óráig éjszél után tiszta üdö volna.

264. Azt mondgyák némelylek, hogy Karácson éjszaka, az borok meg szoktak fordúlni, és ki forjkezednek az hordóbúl: akkor másképpen nem köll bántani, hanem egynéhány tiszta hideg kövecskét, a ki az előtt 3. napról fogva hideg vízbe hevett, belé kell hánni, és meg-écsillapozzik. Ha Karácson éjszaka hó esik, jól fog az komló teremni. Ha sz. István napján szél vagy on, kevés bort várj.

265. Sz. Sylvester éjszakán ha szél, reggel fényes nap léfzen, kevés reménség az borba, és roshan. Némelylek azt tartják, hogy ha két utolsó napján Desembernek épületre való fát vágnak, az meg nem rothad, szű sem terem benne. Némelylek tölg, és Eger fát, épületre való, utolsó negyedén Septembernek-vágnak, Bük, és fenyű fát, első fértályán a hőldnak.

266. Vegézetre, hogy téiben se henyéllen az gazda ember, a miben nyárba nem foglalhattya magát az több munka miatt, azt most veg hez viheti, úgy mint, karót vágjon, szindelyt csinállyon, mindenféle kasokat, varfakat fonnyon, hálót kössön: vadászson hálóval, törrel, puskával. Az jég alatt halásson, &c. Hozzá teletjelent az maknak sokasága; Ha az réczéknek mellyek, a télnek végén igen vörösek, még más telet jelentenek; ha fejérek, vége felé vagy on az tél; és közelget az nap fény.

267. Itém, ha az földi gelyszta, őszel nem fekszik mélyen az földben, meleg és lágy telet jelent; ha pedig mélyen, erőös hidegektől, és kemény télről kell félnünk. Ha idején le hull a fa levél, nem hoz kegyetlen telet magával. Hozzá, és csattagó hideg telet, száraz, és kevés esővel bitó nyár követi.

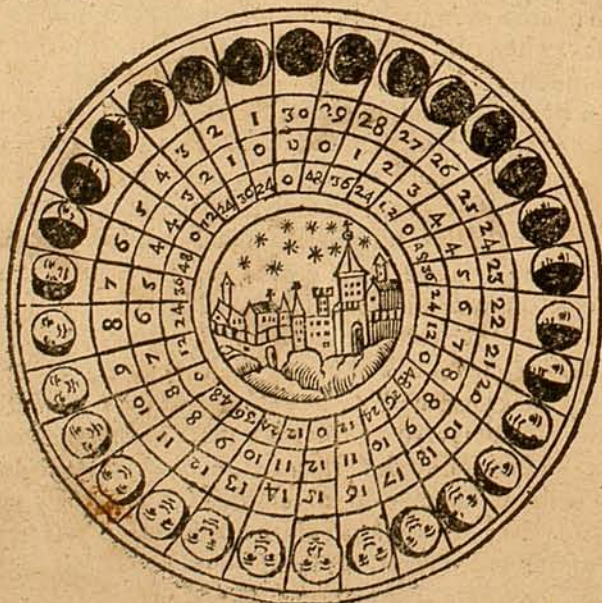
Hogy megismerhesse, ha késő, vagy idején való esztendő léfzen, vigyázz a Hias tyúk Csillagára, mert ha őszel elő esik, minek előtte az Hias tyúknak Csillaga elenyészik, úgy mint Octobernek vége felé, idején való esztendőt várham. Ha pedig együtt esik az elő a Hias tyúknak elenyészésével, közép terént való esztendőre nézetheti. Ha pedig a Hias tyúk kezd elő esni, minek utánna az Hias tyúk el-enyészett, késő esztendő léfzen, vide sup.

Más jelei az télnek és nyárnak.

268. Valamint az nyár mutattya magát, úgy mutattya az tél-is; csak hogy ellenkező képpen, úgy mint ha az nyár igen meleg, az tél-is fölötté hideg. Ha nyárban gyakran esik az eső, télben is gyakran esik a hó. Hányárban hűvös üdö jár, az tél-is melegebb lesz az ő módgya szerént. Viszontag, a mint az ősz elegyítve vagyon hideggel és meleggel, úgy az kikelet és nyár, olyan az Őz-is, és Tél-is. Az szűk esztendő őt örömet követi az pestis. Az kakafok étszakán rend szerént háromszor szállanak 1°. Éjfél után egy óra felé. 2°. Két óra után. 3°. Hajnalba viratva felé. Ha ezen kívül énskelnek, jele az, hogy megváltozik az üdö.

269. Az hódnak nevelkedését vagy fogyását ez következő táblából meg ismérhetni.

Mikor az hódnak nevelkedik, bal kézre fordítva szarvait hódnak töltéig

töltéig, hódnak tölté után jobb kézre az úyságig. Mikor az hódnak egy napi, csak 48 minut. világoskodik, a mint az táblán az első cifra alatt, a harmadik circulusban írva vagyon. Mikor kétnapi, csak 1. óráig és 36. minutáig fényeskedik este. Mikor harmad napi, 2. óráig és 24. minutáig világoskodik s-mind este, és éjfél előtt.

Mikor első negyede vagyon, estvétől fogva két óráig éjfél után világoskodik.

Mikor hódnak tölté vagyon, egész étszaka szolgál négy éjjelig. 270. Mikor fogyni kezd, csak hajnalba világoskodik virratva felé. Mikor harmadik fertállya vagyon, nap keletig fényeskedik. Mikor utolsó negyede vagyon, csak két vagy 3. órát világoskodik Nap keleti előtt. Az első Circulus jelenti az hódnak idejét. Az 2. alatta az óráit, hány óráig szolgál. Az 3. a minutákat.

271. Figura kiben az ember az újjan meg-láthatja a nappal való fényénél, hány az óra mind dél előtt, s-mind dél után.

Elsőben, az kezeden kívül látod négy részét a világnak, úgy mint az hüvelkeden föllyúl ÉSZAK vagyon. Kezed alatt Dél; az újjaid végénél NAP KELET; az karod felé NAP NYUGOT.

20. Vigyázz az tenyeredre hólott, az hüvelkeden írva vagyon az hüvelknek hegye, jobb kéz felé.

3°. Az hüvelyk hegye alatt mégyenégyszög horgas linea, a tenyerednek végéig, azt Elet lineájának nevezik.

272. 4°. Az hüvelyk között, és mutató új között iratott egy szalma szál középen, a hol az életnek lineája el kezdődik igyeneffén ki, az kinek árnyéka mutatja nappal az órákat.

Az újjak neve: az 1. Öreg új, hüvelyk. 2. Mutató új. 3. Közép új. 4. Nevendék új. 5. Kis új.

Az Bal kézen, a Dél előtt való órát meg-ismérni.

273. Belül az mutató újon elől az első ízen, írva vagy 5. az az, öt óra dél előtt. Az Közép újon belől, az első ízen írva vagy 6. az az, hat óra dél előtt.

Az nevendék újon belől, az első ízen írva vagy 7. dél előtt.

Az Kis újon belől, az első ízen írva van 8. ugyan azon Kis újon az második ízen, a karod felé írva van 9. az második íznek kezdetin. Ugyan azon újnak harmadik ízének kezdetin jegyezve van 10. Ugyan azon újnak harmadik ízének végén írva van 11. az az 11 óra dél előtt.

Az harmadik íze után az Kis újnak, a tenyerednek közepén, az ízen írva vagy 12. az az, tizenket óra délbe.

Dél után való órák.

274. **M**ég kell így fordítanunk az órákat dél után, és a hol az előtt belől az Kis új 11 óra állott, most ottan 1. az az, egyet kell számlálni dél után, az mint kívül a Figúrán meg van írva.

Ugyanezen újnak második íze végén, a hol 10. óra van 2. az az, két óra dél után.

Az első íznek végén, a hol 9. óra van, dél után 3. óra számlálatik. Ezen új 8. óra van, a hol az első íz el kezdetik 8. óra van írva belől. kívül 4. óra dél után.

Az nevendék újon belől 7. óra van. kívül 5. öt óra dél után.

Az Közép újon belől 6. kívül 6.

Az

Az mutató újon belől 5. kívül 7. dél után.

Ezek az Bal kézen való mutató órák dél előtt, és dél után.

275. *Most miképpen áll az szalma szálal élni?*

Hogy négy részre a világnak föll találhasd, szinten Délben vigyázz reá, hová mutat az szalma szálnak az hegye, az a dél; az után az újjak meg-mutatják a Nap keletet. Az tenyérnek vége Nap nyugotot. Az hüvelyk Északot.

Miképpen kell kezdedbe vened az szalma szálát, hogy az orák meg-ismérhesd?

276. Vegy egy igyenes szalma szálát, vagy vékony fűcskát, tőt hofzat ec. mérd meg az mutató újjodnak kezdetit a tenyerednek közép ízjig fölyül, a hol az Eletnek lineája el kezdődik, annak hofszattával tedd az szalma szálát az hüvelyked, és mutató újjod közé, a tenyerednek közepire, a hol az életnek lineája el kezdődik, tedd reá az hüvelykedet, és fordúly jól, az tenyeredet is úgy fordítsd, hogy az hüvelyk hegyétől való árnyék, környül fogja az életnek lineáját, és tovább ne mennyen anrá: az után nézd meg, mellyik újjodon való számrá veti az szalma árnyékját, és annyi léfzen akkor az óra.

Hogy pedig jól fordítsd magadat, és az bal kezdet, minek utánna igazán meg-méred az szalma szálát, és az életnek lineájára igyeneffén teted; vigyázz reá nyárban, hogy háttal fordúly az nap fényre, az után fordítsd kezdet az szalmával a Naphoz, és cselekedd, az mint előbb meg van írva, meg-mutatja az órát. Telbe szintén úgy élhetz vele, csak hogy magad arczal fordúly a Nap fényhez, a kezdet pedig az minr oda fel meg van írva.

277. A Régiek azt tartották, hogy Sz. Vid napján, leg hofszabb a Nap; Sz. Lucza Aszony napján leg-hofszabb az észak; Sz. Gergely, és Sz. Kereszt föl magasztalása napján egyenlő a nap az északával. Demostani időben, mind ezeket nyolcz, vagy kilencz nappal később kell számlálni.

278. Töb-

278. Többet is írhatnék némely jeles napoknak jövendőlé-
féről, az égi háborúk, s-az údó változásinak jeleiről, miből ve-
helsük észünkben: de erről adatik másutt-is alkalmatossággal.
Hanem mivel ezekben az napokban lépik be az *Solstitium hyber-
num*, a mint az Deákok nevezik, az az, a Napnak téli meg-
állása: mikor tudni illik, az ő forgásában mint egy megállapodik,
és közelebb hozzánk téríti sugarit; én-is evel fejezem be Ca-
lendariumomat, s-késedelmes gyarló Magyarfággal lépő pen-
námat meg-állítom; noha tudom, hogy lesznek némelyek, az
kik a nélkül is sebesen folyását-is meg gátolják ítéletekkel, a
kik tudni illik a féle újságokhoz örömeit közörülük nyelveket.
Mint egy jámbor együgyű ember, a ki egy nagy Úrnak mentében
meg-állította szekérét, csak hogy a csatló fájához közörülhesse
kér. De ezek ne tekéncfék az én együgyűségemet, s-e dorgál-
lyák sovány Magyarfágomat, hanem inkább fontolják meg
Nemzetfégemhez való jó akaratomat, és a közönséges jónak szol-
galatjában való igyekezetemet, a ki meg nem áll, míg vékony
erőm engedi. Mert látom, hogy az Magyaroknál, nagy fogyá-
kozások vannak a féle oktató Magyar könyvekből, nem-is tu-
dom, hogy valaki derekassan írt volna erről az materiáról. Azért
én is tellyes szível, és igaz jó akarattal igyekeztem kedveskedni
nekik: kívánván, hogy ők-is igaz, és tisztaszemmel tekéncfék
munkáscámat. Mivel pedig ennek az Calendariumnak nagyobb
része a kerti munkára szolgál; lépünk mi is olly kertben, kiből
mint egy tükörben, avagy varró példában föl találjuk, az tókél-
letes épp kertnek rendeltét, ékefféget, mivelését, és egyéb kert-
hez való szépségét. Az pedig Magyar Országban Elztergami
Erfek Urunk Posoni kerte; kinek mását, a mi údónkban,
romlott országunkban még nem látuk. Erről leszen írásom,
ez következő Majorfágról írt könyvnek második részében;
kinek mint egy Hopmestertől elől boclátottam a Calen-
dariumot. Ha kinek tetszik éllen vélc lsten
áldásával,

I N D E X,

Az az, Mutató Laistroma ezen Calendáriumba lévő
dolgoznak: n. szám a könyv szélén.

A.			
A gyagot ásní, tapasztani; n. 208.	Borsó, és lednek szalma.	n. 230.	
Almának magva, és levele meg- fordulnak; n. 149.	Bori le-vonná.	n. 29.	
Almát a ki ferges leszedni.	40.		
Arpát aratni. n. 184.	Borokat meg-tölteni	n. 128.	
Aratni, kaszálni. n. 170.	Borról jövendőles	n. 243.	
Aszu gyümölcsöt el-adni. n. 7.	258. 259.		
	Böcsöt szerzeni.	n. 196.	
	Búzát, és Rosot vetni.	n. 204.	
	Búzát be-bordani.	n. 177.	
B.			
Bagoly fiak. n. 176.			
Baglyot madarászatra. n. 158.			
Barmoknak eledelét meg-tartani. n. 33.	C.		
Barmot ki-bajtani. n. 119.	Canicula fel-támadása.	n. 177.	
Barmok számát meg-tekinteni. n. 12.	Csepelni.	n. 32.	
Barmot jól tartani. n. 232. 241. 246.	Cserecsnye virágzása.	n. 119.	
Baromfi ba állandó-e? n. 262.	Csirhek orvossága.	n. 138.	
Báránokat el-választani. n. 126.	158.		
Béka tojás. n. 72.	Csoka aláttyúk-monyat renni.	n. 59.	
Azt meg-tartani. n. 73.	Csallányt a tyúkoknak	n. 108.	
Békek karattyolása. n. 111.	Csallányt teltre tartani.	n. 116.	
Sz. Benedek füve. n. 105.			
Sz. Bertalan napja. n. 193.	D.		
Berenzát tartani. n. 203.	Damaszokat meg-élni.	n. 2.	
Bikát tehenekhez bocsátani. n. 53.	349.		
178.	Damaszok orvossága.	n. 68.	
Bodza virágbuli listariom.	142. 160. 161. 169. 175.		
Bodza csirébül saláta.	n. 191.	Damaszokat hizlalóban adni.	n. 187.
Bodza virágot szedni.	n. 55.	Damaszokat hizlalni.	n. 220.
Böldög Aszonlatogatása.	n. 153.	232.	
Borjakat meg-meszeni.	n. 176.	Dió listariom.	n. 169.
Borjakat el-választani.	n. 29.	Dió levelek orvossága.	n. 179.
128.	n. 48.	Diót verni.	n. 205.
Borsót, s-más vetemént vetni.	n. 67.	Diányt vetni.	n. 60.
122.		Dühös eb marása ellen.	n. 180.
		Ibidem de eodem.	
	K		E.

I N D E X.

E.

- Sz. Egyed napja. n. 211.
 Egres levét csinálni. n. 198.
 Egészesen vizet isméri. n. 200.
 Előbb. n. 15.
 Epphétre való fát vágni. n. 256.
 262.
 Eső az szőlőnek ártalmas. n. 152.
 Esőnek jeles aratáskor. n. 176.
 181.
 Esztendőnek négy része. n. 100.
 Esztendőről jövőndőlés. n. 245.
 259. 267. 268.
 Fa esz közt csinálni. n. 13.
 Fa, ha nem akar gyümölcsözni. n. 112.
 Fa nem ad tovább. n. 192.
 Fát vágni. n. 529.
 Fát nyelni. n. 149.
 211. 248.
 Fát ültetni. n. 244.
 Fát eret vágni. n. 113.
 Fát virágzása. n. 220.
 Fát virágzásának a hideg nem árt. n. 124.
 Fát gyökerét ki nyitni. n. 215.
 Fának külső borsát meg-bastani. n. 151.
 32.
 Fának szárazsága ellen. n. 102.
 247.
 Fokot tisztítani. n. 18.
 Iráni. n. 30.
 Oltani ibidem. Item. n. 51.
 Altal ültetni. n. 31.
 87.
 Fákra az mohor levakarni. n. 63.
 Fűtő ágakat le-metszeni. n. 63.

F.

- Fecske vízre jövetele, és el-menetele. n. 64.
 Fecskefukból követ venni. n. 240.
 Fenyő magot levetni. n. 215.
 Fialfákat és vadfákat ültetni. n. 39.
 Fialfákra vigyazni. n. 114.
 Fialfát ültetni. n. 214.
 Fialat fákra ültetni. n. 127.
 Fogoly madarat fogni. n. 159.
 Foghagyma orvossága. n. 234.
 Foghagymát költetni. n. 163.
 Készíteni. n. 196.
 Fonyatra való ültetni. n. 242.
 Fonalat mosni. n. 43.
 Forgatni földet. n. 118.
 Földi bolyha ellen. n. 122.
 Fűt fát le vagdalni. n. 29.
 Fűt ágakat le vagdalni. n. 69.
 Fűt fát ültetni. n. 118.
 Fűvet ültetni. n. 50.
 Fűvet száraztani szénának. n. 161.
 Fűlemlel fogni. n. 117.

G.

- Gabonát forgatni. n. 126.
 133.
 Gabonát rakni asztalban. n. 190.
 Galambok fészket tisztítani. n. 44.
 Gallyat vágni telre. n. 185.
 188.
 Gallyat gyűjteni. n. 193.
 Gallyat készíteni. n. 208.
 Ganét bordanálbel. n. 254.
 Ganét bordan. n. 14.
 31. 32. 167.
 Ötve hanni. n. 119.
 Hordani árpa-s-kender alá. n. 69.
 Ganéjorzs szőlő, szántó földet. n. 228.
 Gave.

I N D E X.

- Ganéjorznikapszta földet. n. 230.
 Gazda ember munkája. n. 237.
 238.
 Geleszta ellen orvosság. n. 116.
 Gesztenye ágat ültetni. n. 52.
 Gesztenye ültetni. n. 244.
 Golyák el-meneteléről. n. 58.
 Golyák el-mennek. n. 195.
 Gombát szárazítani. n. 203.
 Gyöngy virág gyökere. n. 112.
 Gyöngy virág vizet égetni. n. 123.
 Gyümölcs magokat ültetni. n. 49.
 214.
 Gyümölcs fát megkapálni. n. 61.
 Gyümölcsöt lefedni. n. 234.
 Gyümölcs-öltő Boldog Aszony. n. 80.

H.

- Halas tókat halakkal megrakni. n. 29.
 Halaszni apro halakat. n. 54.
 Halak vutak. n. 74.
 Halat kézzel fogni. n. 76.
 Halaknak szűke. n. 161.
 Halaszhatni, és madaraszhatni. n. 182.
 Halak nem nőnek. n. 195.
 Halaszni való sr. n. cod.
 Halázn. n. 221.
 Halas tókat ki halaszni. n. 227.
 Hernyó. n. 234.
 Hernyó fészket le szedni. n. 18.
 46.
 Hernyúkat le szedni. n. 72.
 Hernyúkat ölni. n. 115.
 Hernyúkat le szedni a fákról. n. 152.
 Hernyúkra, és Hangyákra vigyazni. n. 168.
 azok ellen orvosság. n. 257.
 Hernyúkat le szedni a fákról. n. 257.

- Herélni marhát. n. 110.
 Hideget jövőndől. n. 258.
 Hideg Ösz. n. 177.
 Hívo madarak. n. 68.
 Hó barbat. n. 209.
 218.
 Hóról jövőndől. n. 258.
 Holdnak fogyat, vagy nevezkedési meg-ismerni. n. 269.
 270.
 Hordókat készíteni. n. 201.
 Horgászni gelesztával. n. 135.
 Horgászni sócskóval. n. 186.
 Húott gyümölcs. n. 185.
 Húst szedni. n. 231.
 Húst fűstöl. n. 222.
 Húst fűstre hanni. n. 236.
 243. 254.

I. J.

- Sz. Lukab napja. n. 182.
 Sz. Iános nyaka vágása. n. 189.
 Sz. Iános kenyere magvát ültetni. n. 251.
 Sz. Istvan napja. n. 264.
 Sz. Iuan napján eső. n. 164.
 Teget bordan. n. 26.
 Terezt tartani. n. 8.
 Inventariumokat csinálni. n. 208.
 Irnia való pennát szaggatni. n. 134.
 Iós Vainak hasznai. n. 141.
 Iuhokat próbálni. n. 6.
 251.
 Iuhokat a mezőre bástani. n. 53.
 Iuhokat ki nem bástani. n. 71.
 Iuhokat meg-nyitni. n. 107. 128. 144.
 Iuhokat háromszor fejni. n. 126.
 Iuhokat készíteni sejni. n. 187.
 Iuhok betegsége ellen. n. 206. 207.
 Iuhokhoz.

INDEX.

- Iuhokhoz bocsátani a kőföket.* n. 241. *Komló ki nyitni.* n. 70.
Iuhok ellése jó. n. 261. *Komlót iltetni.* n. 79.
Iuhoktól el választani a Bárányokat. n. 134. *Kopások.* n. 204.
Iuhások legeltetése. n. 120. 193. *Kőföket az Iuhok közé bocsátani.* n. 117.
Iuhok legeltetése. n. 43. n. 206. 241.
K. *Kőd Martinuban.* n. 99.
Kakások éneklése. n. 268. *Kőlejt vetni.* n. 124.
Kakásokat berólni. n. 183. *Kőszvény ellen keserű lapu.* n. 56.
Kakák szollása. n. 64. *Kőszvény ellen orvosság.* n. 158.
Kakakból orvosság. n. 140. *Kútakat, forrásokat keresni.* n. 198.
Kanokat az emekhez bocsátani. n. 255. *Es miképpen.* n. 199.
Kapósta magot vetni. n. 66. *Kútakat ásni.* n. 239.
Kapósta levelet szaggatni. n. 173. **L.**
Kapóztát le vagdalni. n. 226. *Lampretat becsinálni.* n. 213.
Kapósta, és répa levelet rétre száraz. n. 228. *Ledneket vetni.* n. 47.
lani. n. 228. *Legyek ellen orvosság.* n. 150. 151.
Kapóztát, salátát iltetni. n. 229. *Lekezni a tót.* n. 27.
Karácson hóba menydörgös. n. 250. *Len mag.* n. 23.
Karácson előtt való 12. nap. n. 259. *Len magrégi.* n. 80.
Azokból jóvendölés. n. eod. *Lent vetni.* n. 116. 143.
Karácson estzaka. n. 264. *Lent, kenderi, kőlejt vetni.* n. 125.
Kaszálni. n. 165. 172. *Lent, kenderi ki verni.* n. 191.
Kendert vetni. n. 145. *Lent, kenderi be-bordani.* n. 197.
Kendert, és lent készíteni. n. 205. *Lisztet őrletni.* n. 71. 44. 237.
Kenyér úy gabonából. n. 184. *Ló herét vetni.* n. 17.
Kenyér hogy sokáig tartsa. n. 254. *Lovakkal banni.* n. 111.
Kertekben ásni, ganciozni. n. 33. 223. *Lovakat jól tartani.* n. 134. 166.
Kertelni. n. 69. *Lovakat itatni.* n. 173.
Kerteket, réteket gereblyélni. n. eod. *Lovaknak úy szénát ne adgyanak.* n. 174.
Kertet készíteni veteményeknek. n. 88. *Lovaknak úy zabot ne adgyanak.* n. 190.
Keső repát vetni. n. 70. *Lovakat tartani.* n. 222.
Két utolsó napján Martiusnak sát vágni. n. 99. *Lovakat parkolni tölbe.* n. 257.
Kikeletnek jelei. n. 105. *Ló gant.* n. 245.
Komló hegyből salata. n. 55. **Sz.**

INDEX.

- Sz. Lucza Afzony napia.* n. 250. *Sz. Máthe napia.* n. 209.
Lúd fiakat bizlalni, tartani. n. 86. *Sz. Medardus napia.* n. 155.
138. 217. *Méh kőföket be dugni.* n. 19.
Lúd fiakra gondot viselni. n. 136. *Méhekert venni.* n. 42. 77.
Lúd fiak orvossága. n. 157. *Méhekre vigyázni.* n. 146. 253.
Lúdakat jól tartani. n. 244. *Méh kőföket ki rakni.* n. 77.
Lúd hájaz rüh ellen. n. 245. *Méh kőföket tisztítani.* n. 109.
Lúdat tartani. n. 251. *Méhek idején erefzenek.* n. 145.
M. *Menydörgés Majuba.* n. 130.
Menydörgés Septemembe. n. 204.
Madarak ha kővérek. n. 34. *Menydörgés a Szűzbe, Mertékben.* n. 209.
Madaraszat meg iltani. n. 57. *Mén lovat a ménes közé erefzeni.* n. 109.
Madarakat nem kell fogni. n. 118. *Meny hal Majuból vizet venni.* n. 123.
Madaraszat meg engedni. n. 177. *Mezei veteményeket vetni.* n. 101.
Madarászni léppel. n. 198. *102. 103.*
Madaraszat készíteni. n. eod. *Mézert metzeni.* n. 193.
Madarak úy tollat kapnak. n. 195. *Mézert ki szedni.* n. 204.
Madaraszat leg jobb. n. 211. *Mézert venni a méhek körül.* n. 224.
Madarat tartani rétre. n. 212. *Sz. Mihály napia.* n. 210.
Madarakat fogni. n. 216. *Mondolá a késerűből édes léfzen.* n. 52.
Madarászni jó. n. 224. *Mondola magot iltetni.* n. 111.
Magnak való kapóztát, és más gyökereket iltetni. n. 85. *Miképpen kellesték iltetni, s mikor.* n. 244.
Magokat mely időben kell vetni, és micsodaföket. n. 90. 91. 92. 93. 94. 95.
Magok mely időben kelnek ki. n. 2. 96.
N.
97. 98. *Nagy Pénteken eső.* n. 81.
Mag el nem vész. n. 261. *Nagy Boldog Afzony napia.* n. 192.
Arról való jóvendölés. n. 262. *Nap nevedése.* n. 100.
Makot szedni. n. 229. *Nap egyenlő éjszakával.* n. 104.
Malaczkok tartósság. n. 34. *Nap és éjszakának kőföze.* n. 277.
Malaczkokat óltalmazni. n. 175. *Nyári buzát vetni.* n. 70.
Malaczkokat meg-ölni. n. 196. *Item, Nyári árpát.* ibid.
Malva Rósának gyökere. n. 116. *Nyári búzát forgatni.* n. 109.
Márczot főzni. n. 78. *Nedves földet szántani.* n. 143.
Sz. Margit Afzony napia. n. 178. *Nedvesfűg ártalmas a veréfűnek.* n. 254.
Sz. Adarton napia. n. 240. *Nyirfa vize.* n. 83.
K 3 *Nyír*

INDEX.

Nyír fát ültetni.	n. 216.	Pestis ellenorvosás.	n. 164.
Nyír fa gallya.	n. 241.	Pobanka.	n. 25.
Nyúlaként fákát oltalmazni.	n. 256.	Pobánkat vetni.	n. 125.
O.		147.	
Olasz káposzta magot vetni.	n. 35.	Póka fiak orvossága.	n. 136.
Olasz fákát ki hozni.	n. 108.	Polyvát gyűteni.	n. 225.
Olasz kaport vetni.	n. 110.	Pomagránátot oltani.	n. 116.
Oltani ágakat.	n. 49.	Ponyvakat többan ereztetni.	n. 206.
Oltani való ágakat törni.	n. 62.	R.	
Oltani füget, gesztenyét.	n. 109.	Rajokra vigyázni.	n. 154.
Oltványokat öntözni.	n. 129.	167.	
Olay fát elültetni.	n. 109.	Rakot fogni.	n. 75.
Olay fát oltani.	n. 110.	Rakot fogását megtiltani.	n. 111.
Olayt égetni virágokból.	n. 153.	Rakot józanni.	n. 135.
Sz. Orban napja.	n. 129.	Rakászat.	n. 192.
Orát az ember újjain megismerni.	n. 271.	Repát vetni.	n. 155.
Dél előtt.	n. 273.	Repát nevelni.	n. 181.
Dél után.	n. 274.	Repát, reket vetni.	n. 197.
Szalma szállal.	n. 275.	Reket orvossága.	n. 233.
Orvosságra fűveket szedni.	n. 28.	Reket vetni.	n. 152.
Orvosságra fűveket ásni.	n. 202.	Reket ültetni.	n. 154.
Ökröket bízlatni.	n. 237.	Réket elültetni az juhoktól.	n. 207.
Őzsi vetés ha ritka.	n. 121.	Réket irtani.	n. 223.
Őzsi vetés kezdésik.	n. 193.	Ribeszit ültetni.	n. 60.
Őzsi vetés.	n. 218.	Rósa vizet égetni.	n. 135.
Őz ha meleg.	n. 211.	Rósa víz és lictariom.	n. 140.
P.		Rotbart gyümölcsöt készíteni.	n. 249.
Pacifirát nevelni.	n. 117.	S.	
Pacifirát tanítani.	n. 183.	Salátá, Bécsi retek idején.	n. 98.
Pastakát tisztítani.	n. 160.	Spalierokat nyírni.	n. 223.
Sz. Pal fordulása napja.	n. 22.	Sarjút kaszálni.	n. 187.
Pelántamagot vetni.	n. 31.	Sárga repát ki-ásni.	n. 126.
38.		Szaladot készíteni.	n. 43.
Pelántát ültetni.	n. 125.	Szőlőt polyvába tartani.	n. 227.
121. 198.		Szőlőt készíteni.	n. 225.
Pávák tartani.	n. 36.	Szőlőt be fedni.	n. 226.
		Süvént fonni.	n. 274.
		St.	n. 45.

INDEX.

38prú csnálni.	n. 78.	Szőlőbe levelezni.	n. 303.
Szalmas süpnak.	n. 225.	T.	
Szántani.	n. 43.	Tabákát vetni.	n. 82.
Szántani mikor.	n. 61.	Tavaszi arpa vetni.	n. 46.
Szántani Martiuban.	n. 89.	Tapasztani kemenczét.	n. 116.
Szántani másodszor.	n. 184.	Tehenek eledel.	n. 25. 232.
Szántani vetés alá.	n. 188.	Teheneket tartani.	n. 88.
Szántani harmadszor.	n. 19.	Tehenek közé a Bikát ne bocsátsák.	n. 132.
Szántó földeket ki tisztítani.	n. 198.	Telét megismerni.	n. 219.
Szaraz és nedves földet bevetni.	n. 221.	Télre való vetemény magokat vetni.	
Szarvasok levelek szarvakat.	n. 64.	Télre való vetemény magokat vetni.	
Szarvasokat löni.	n. 193.	n. 221.	n. 227.
Szarvasokról jóvendülés.	n. 210.	Télre való fát vágni.	n. 227.
Szarvasoknak bőrk, és szarvak.	n. 193.	Télre való veteményeket a pinczébe.	n. 228.
Szederes vólából Sirup.	n. 74.	rakni.	n. 231.
Szederes viola, s-annak haszna.	n. 84.	Telnekjelei.	234.
Szederes viola, s-annak haszna.	n. 220.	Télről jóvendülés.	
Szélhű jóvendülés.	n. 185.	238. 243. 267.	n. 246.
Szélveszek.	n. 169.	Télben barmokra vigyázni.	
Szemre, supra oltani.	152.		
171.	n. 265.	Télre való palántát vetni.	n. 172.
Sz. Sylvester napja.	n. 74.	Telnek kezdési.	n. 252.
Sok halat fogni.	n. 46.	Telbe fát hordani.	n. 255.
Szolgálok munkája.	n. 107.	Tel ha hozza-e vagy rővid.	n. 257.
Sót venni.		Teli munka.	n. 266.
205.	n. 70.	Tokat lekezni.	n. 249.
Supot kénni.	n. 16.	Tölgy fát ültetni.	n. 67.
Szőlőt metézni.		Tyukok hamar tojásarúl.	n. 56.
40. 78.	n. 53.	Tyukok három esztendőst.	n. 46.
Szőlőt metézni három esztendőst.	n. 108.	Tyukokat megültetni.	n. 59.
Szőlőt kőözni.	n. 128.	Tyukmenny hasznos.	n. 82.
Szőlőt másodszor kapálni.		Tyukot, kacsát ültetni.	n. 138.
144.	n. 131.	Tyukok pipis ellen.	n. 179.
Szőlő virágzása.	n. 152.	Tölgy fa virágzása.	n. 130.
Szőlő vesző nő.	n. 178.	Tyukok hogy jól tojjanak.	n. 7.
Szőlőt harmadszor kapálni.	n. 186.	Nem tojnak.	n. 9.
Szőlőbe gyomlálni.	n. 189.	Tyuk gaus.	n. 41.
Szőlőbe való kapálást el-hagyni.		Té.	

I N D E X.

Vetéseket meg gyomlálni.
 Tyukmónyat telre gyűteni.
 Tyukot nem köll ültetni.
 Tyukoknak zabot adni.
 Tyukot melegben tartani.
 Tyukok hogy tojjanak sokat.
 Tyuk tojás.

U. V.

Üborkát vetni.
 Vad ludakat löni.
 Vad kacsát fogni.
 Vadászni.
 Vadászni Erdeir.
 Vad Rójt ültetni.
 Vaját gyűteni.
 Var ellen.
 Varsát hal fogasfrakni.
 Váznat fejeztetni.
 136.
 V r napia.
 Üröm viz.
 Üszögös Sz. Péter napia.
 Uj Eszterendő Napia.
 Uj gabonából kenyeret sütni.
 Vermeket asni sa ültetésre.

n. 48. Vereményeket ültetni. n. 49.
 190. Veremény magokat vetni. n. 50.
 n. 196. Vetéseken az füvek gyomlálásától meg-
 n. 230. szinni. n. 125.
 n. 249. Vetni föld fogytára, és töltére. n. 139.
 n. 253. Verés után való munka. n. 144.
 n. 261. Veremény magokat próbálni. n. 166.
 Veremény magokat szedni. n. 175.
 Vetésnek hasznos. n. 238.
 n. 124. Vetésnek ártalmas. n. 239.
 n. 57. Vetésről jövő vendéglés. n. 262.
 n. 190. 263.
 n. 250. Vesző kertelni való. n. 84.
 n. 230. Sz. Vincze napia. n. 20.
 n. 67. Sz. Vid napia. n. 155.
 n. 128. Vizeket egetni. n. 148.
 n. 246. Vörös hagymát vetni. n. 29.
 n. 54. 132.
 n. 108. Vörös hagymának szárát letapodni. n.
 179.
 n. 155. Vörös hagymát hiszedni. n. 188.
 n. 147. Vörös mogyorót ültetni. n. 213.
 n. 37.
 n. 1. Z.
 n. 184. Zab vetés. n. 69.
 n. 201. Zabot vetni. n. 161.

V E G E

VI CALENDARIVMNAK.